

2023-01

þÿ — μ ½ ã é ¼ ¬ ä é ã . ä é ½ à á ¿ ã æ í 3
þÿ α ¿ Å Á ° - ± ± À Ì Ä ¿ 2012 - É Â ã ® ¼

þÿ α ã ± ° - Á · Â , ‘ » - ¾ ± ½ ´ Á ¿ Â

þÿ œ μ ã ± à ä å ç ¹ ± ° ì á ï³ á ± ¼ ¼ ± " ¹ μ , ½ î ½ £ ç - ã μ é ½ , £ ä á ± ä · ³ ¹ ° ® â ° ± ¹ ‘ ã æ ¬ » μ ¹ ± /
þÿ š ¿ ¹ ½ é ½ ¹ ° î ½ • à ¹ ã ä · ¼ î ½ , α μ ç ½ î ½ ° ± ¹ ‘ ½ , á é à ¹ ä ä ¹ ° î ½ £ à ¿ á ´ î ½ , ± ½ μ à ¹ ä ä ®

<http://hdl.handle.net/11728/12363>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ
ΤΟΥΡΚΙΑ: ΑΠΟ ΤΟ 2012 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ**

ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ
ΤΟΥΡΚΙΑ: ΑΠΟ ΤΟ 2012 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ**

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ
αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (Διεθνείς
Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια) στο Πανεπιστήμιο
Νεάπολις**

ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **ΤΣΑΚΙΡΗΣ Αλέξανδρος, 2023**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Ἡ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Τσακίρης Αλέξανδρος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: ΑΠΟ ΤΟ 2012 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Α. Τσακίρης', with a long horizontal line extending to the right.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Περίληψη	6
Εισαγωγή	8
Ερευνητικά Ερωτήματα- Μεθοδολογία - Δομή Εργασίας	8
Βιβλιογραφική επισκόπηση	10
Κεφάλαιο 1ο : Οι αιτούντες άσυλο στην Τουρκία	
-Η έννοια του πρόσφυγα σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη.....	11
-Ιστορική αναδρομή και το προφίλ του πρόσφυγα.....	13
-Νομοθετικό πλαίσιο.....	19
-Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (Presidency of Migration Management – PMM).....	21
Κεφάλαιο 2ο : Η ενσωμάτωση των προσφύγων στην Τουρκία	
-Η έννοια της ενσωμάτωσης.....	23
-Νομοθετικό πλαίσιο στην Τουρκία.....	24
-Εμπλεκόμενοι φορείς και δράσεις	27
-Τομείς ενσωμάτωσης.....	31
Κεφάλαιο 3ο : Αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης ενσωμάτωσης	
-Επικρατούσα κατάσταση.....	35
-Αξιολόγηση.....	40
Συμπέρασμα.....	49
Παράρτημα	51
Κατάλογος Πινάκων.....	55
Βιβλιογραφία	56

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή: ΤΣΑΚΙΡΗΣ Αλέξανδρος

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Η Ενσωμάτωση των προσφύγων στην Τουρκία: από το 2012 έως σήμερα

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις ..... [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος): Μαρία Αλβανού

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Ελένη Γαβριήλ

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Αφεντούλης Λαγγίδης

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την παρούσα διπλωματική διατριβή, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Επιβλέπουσα Καθηγήτρια κα Αλβανού Μαρία για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, αλλά και τις κατευθυντήριες οδηγίες και τις συμβουλές που μου προσέφερε.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την σύζυγό μου για την υποστήριξή της καθ' όλο το διάστημα των σπουδών μου.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως κύριο στόχο να αναδείξει τη διαδικασία ενσωμάτωσης των προσφύγων στην Τουρκία, και ειδικότερα των Σύρων που βρίσκονται στη χώρα, αναζητώντας καταφύγιο ένεκα του εμφυλίου. Ως μεθοδολογία ακολουθήθηκε η κριτική - περιγραφική ανάλυση της υπάρχουσας για το θέμα βιβλιογραφίας με βιβλία και άρθρα. Επιπλέον αξιοποιήθηκε το περιεχόμενο πρωτογενών πηγών, όπως εκθέσεις οργανισμών, εκθέσεις Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, στατιστικά στοιχεία τουρκικών Αρχών, νομικά κείμενα και ιστότοποι. Η Τουρκία είναι μία χώρα η οποία φιλοξενεί περίπου 4 εκατομμύρια ανθρώπους που αναζητούν προστασία και για τους οποίους η πολιτική που ακολουθεί η χώρα στον τομέα της ενσωμάτωσης επικεντρώνεται στην εναρμόνιση και στην κοινωνική συνοχή, παρέχοντας παράλληλα βασικά δικαιώματα, εργασίας, εκπαίδευσης, παροχής υπηρεσιών υγείας και στέγασης. Επιλέγοντας να διατηρεί τον γεωγραφικό περιορισμό στην Σύμβαση του 1951 για τους Πρόσφυγες, τους αντιμετωπίζει ως 'επισκέπτες' και προκρίνει ως λύση όχι την ενσωμάτωση τους, αλλά την επανεγκατάσταση σε τρίτες χώρες ή την επιστροφή στην πατρίδα τους. Η τουρκική κοινωνία όμως, παρά την αρχική φιλόξενη στάση που επέδειξε, κυρίως απέναντι στους Σύρους πρόσφυγες, πλέον φαίνεται να έχει 'κουραστεί'. Τα αντιπροσφυγικά αισθήματα των Τούρκων πολιτών ενισχύονται, οδηγώντας σε ανάλογες ενέργειες εναντίον τους, ενώ τα πολιτικά κόμματα ενόψει των επικείμενων εκλογών εκμεταλλεύονται αυτή τη δυσφορία και το προσφυγικό ζήτημα αποτελεί πεδίο πολιτικής αντιπαράθεσης, με υποσχέσεις για δράσεις πάντα σε βάρος των προσφύγων. Μέσα από όλη αυτή την κατάσταση, η ενσωμάτωση (εναρμόνιση) των ανθρώπων που αναζητούν διεθνή προστασία στην Τουρκία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, με την τουρκική κοινωνία να προκρίνει ως λύση την επιστροφή στην πατρίδα τους -παρότι αναγνωρίζουν ότι αυτό πλέον είναι δύσκολο- και τους ίδιους τους πρόσφυγες να βλέπουν πλέον το μέλλον τους στη χώρα με αβεβαιότητα.

Λέξεις κλειδιά: Τουρκία, Πρόσφυγες, Ενσωμάτωση

Abstract

The main aim of this paper is to highlight the process of integration of refugees in Turkey, and in particular Syrian who are in the country seeking refuge due to the civil war. As a methodology, a critical - descriptive analysis of the existing literature on the subject with books and articles was followed. In addition, the content of primary sources such as reports of organizations, reports of University Institutions, statistics of Turkish authorities, legal texts and websites were used. Turkey is a country which hosts around 4 million people seeking protection and for whom the country's integration policy focuses on harmonisation and social cohesion, while providing basic rights, employment, education, health services and housing. By choosing to maintain the geographical limitation in the 1951 Refugee Convention, it treats them as 'visitors' and favours not integration but resettlement in third countries or return to their home country as a solution. Turkish society, however, despite its initial welcoming attitude, especially towards Syrian refugees, now seems to have grown tired of them. The anti-refugee feelings of Turkish citizens are growing, leading to similar actions against them, while political parties are exploiting this discontent in the run-up to the forthcoming elections, and the refugee issue is becoming a field of political debate, with promises of action always to the detriment of refugees. In the midst of all this, the integration (harmonisation) of people seeking international protection in Turkey cannot be considered to be at a satisfactory level, with Turkish society preferring to return to their homeland as a solution - although they recognise that this is now difficult - and the refugees themselves now see their future in the country with uncertainty.

Keywords: Turkiye, Refugees, Integration

Εισαγωγή

Η Τουρκία είναι μία χώρα που αυτή τη στιγμή φιλοξενεί περισσότερους από 4 εκατομμύρια ανθρώπων οι οποίοι αναζητούν διεθνή προστασία, αποτελώντας παράλληλα τόσο χώρα διέλευσης όσο και χώρα προορισμό.

Ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία και η πολιτική αστάθεια των τελευταίων ετών σε Αφγανιστάν και Ιράκ οδήγησαν χιλιάδες έως και εκατομμύρια ανθρώπων να αναζητήσουν προστασία μακριά από την πατρίδα τους. Η γειτνιάζουσα Τουρκία αποτέλεσε την πρώτη επιλογή κυρίως για τους Σύρους που ζούσαν σε κοντινές περιοχές, είτε ως χώρα καταφύγιο, είτε ως χώρα διέλευσης με σκοπό αργότερα να κατευθυνθούν προς ευρωπαϊκές χώρες.

Η διαχείριση των ανθρώπων αυτών μέσα στην τουρκική κοινωνία αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση για το τουρκικό κράτος. Η κάλυψη βασικών αναγκών τους με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, η ομαλή συμβίωση των δύο κοινωνιών (υποδοχής και προσφύγων) και η ενσωμάτωσή τους, είναι ζητήματα που καθορίζονται από την πολιτική που επιλέγει η Τουρκία.

Όπως θα αναλυθεί στην παρούσα εργασία, σημαντικός παράγοντας για την χάραξη επιμέρους πολιτικών για όλα αυτά τα ζητήματα, αποτελεί η επιλογή της Τουρκίας να αντιμετωπίζει τους πρόσφυγες ως 'επισκέπτες'. Κυρίως στην περίπτωση των Σύρων προσφύγων, οι οποίοι αποτελούν την πλειοψηφία των προσφύγων, η αρχική αντιμετώπιση των ανθρώπων αυτών έγινε με γνώμονα ότι δεν θα μείνουν για πάντα στην Τουρκία και ότι θα επιστρέψουν στη Συρία όταν τελειώσει ο πόλεμος. Τι συμβαίνει όμως όταν έχουν περάσει ήδη 11 χρόνια και οι 'επισκέπτες' βρίσκονται ακόμα στη χώρα; Η τουρκική κοινωνία όπως θα διαπιστώσουμε δείχνει να έχει 'κουραστεί' και να 'πιέζει' το πολιτικό σύστημα για λύσεις. Η οικονομική κατάσταση επιδεινώνει αυτή την κατάσταση και η ομαλή κοινωνική συμβίωση γίνεται εύθραυστη. Πλησιάζοντας στις επερχόμενες Προεδρικές και Βουλευτικές εκλογές το καλοκαίρι του 2023 το προσφυγικό ζήτημα ανεβαίνει στην πολιτική ατζέντα και τα πολιτικά κόμματα αντιλαμβανόμενοι την κοινωνική δυσαρέσκεια, την εκμεταλλεύονται προκρίνοντας λύσεις που είναι σίγουρα αρεστές στους ψηφοφόρους, αλλά που δημιουργούν ένταση και αβεβαιότητα στους πρόσφυγες. Ερώτημα παραμένει φυσικά και η εφαρμοσιμότητα τους.

Ερευνητικά Ερωτήματα – Μεθοδολογία – Δομή

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να απαντήσει στα εξής βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

-Ποιο είναι το προφίλ των προσφύγων στην Τουρκία.

-Ποιο είναι το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο για τους αιτούντες διεθνή προστασία στην Τουρκία και ποιος κρατικός φορέας είναι αρμόδιος

-Τι μορφές λαμβάνει η διαδικασία ενσωμάτωσης στην τουρκική κοινωνία.

-Αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των προσφύγων.

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα που τέθηκαν ακολουθήθηκε η μεθοδολογία της κριτικής - περιγραφικής ανάλυσης της υπάρχουσας για το θέμα βιβλιογραφίας με βιβλία και άρθρα. Επιπλέον αξιοποιήθηκε το περιεχόμενο πρωτογενών πηγών, όπως εκθέσεις οργανισμών, εκθέσεις Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, στατιστικά στοιχεία τουρκικών Αρχών, νομικά κείμενα και ιστότοποι.

Τέλος, η εργασία έχει δομηθεί σε τρία Κεφάλαια, το καθένα από τα οποία εξετάζει επιμέρους παραμέτρους του θέματος 'Η Ενσωμάτωση των Προσφύγων στην Τουρκία' και απαντά σε ξεχωριστά και περαιτέρω ερωτήματα.

Στο Πρώτο Κεφάλαιο λοιπόν, αναλύεται η έννοια του πρόσφυγα σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, προκειμένου να γίνουν αρχικά αντιληπτά και σαφή τα βασικά χαρακτηριστικά της ομάδας των ανθρώπων οι οποίοι αποτελούν το βασικό σημείο αναφοράς της έρευνας, καθώς και τα βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις τους. Στη συνέχεια, αφού γίνει αναδρομή στην ιστορία της Δημοκρατίας της Τουρκίας από ιδρύσεώς της, ως χώρα υποδοχής αναφορικά με το προσφυγικό ζήτημα, παρουσιάζεται η επικρατούσα κατάσταση και το προφίλ των ανθρώπων που αναζητούν σε αυτή καταφύγιο σήμερα. Το Πρώτο Κεφάλαιο κλείνει με την αποτύπωση της τουρκικής νομοθεσίας αναφορικά με τους πρόσφυγες και την περιγραφή του βασικού κρατικού αρμόδιου φορέα.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο αρχικά διευκρινίζεται η έννοια της ενσωμάτωσης και καταγράφεται το αντίστοιχο τουρκικό νομοθετικό πλαίσιο, οι εμπλεκόμενοι φορείς και οι δράσεις τους, καθώς και οι τομείς ενσωμάτωσης στην τουρκική κοινωνία.

Το Τρίτο Κεφάλαιο καταγράφει την τρέχουσα κατάσταση στην Τουρκία αναφορικά με γεγονότα και εξελίξεις που επηρεάζουν και επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα στην Τουρκία, ώστε στη συνέχεια μέσα από την έρευνα του Τούρκου Καθηγητή Erdoğan να καταγραφούν κάποια συμπεράσματα για την ενσωμάτωση.

Η εργασία κλείνει με το Κεφάλαιο συμπερασμάτων.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Μέσα από έναν σημαντικό αριθμό αξιόλογων πηγών αναφορικά με το υπό έρευνα ζητούμενο, επιλέχθηκαν επιστημονικά βιβλία, άρθρα και εκθέσεις οργανισμών, εκθέσεις Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, στατιστικά στοιχεία τουρκικών Αρχών, νομικά κείμενα, ιστότοποι και άρθρα ειδησεογραφικών ιστοσελίδων.

Ενδεικτικά, σημαντικά στοιχεία ελήφθησαν από:

- την επίσημη ιστοσελίδα της τουρκικής Προεδρίας Διαχείρισης Μετανάστευσης
- την επίσημη ιστοσελίδα του τουρκικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλειας
- έκθεση του Πανεπιστημίου Κωνσταντινούπολης ‘Kadir Has University’
- τις έρευνες του καθηγητή Erdoğan M. ‘Syrian Barometer’
- την επίσημη ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, αλλά και διάφορες εκθέσεις του οργανισμού
- την ΜΚΟ ‘Asylum Information Database’
- την ΜΚΟ Human Rights Watch

Κεφάλαιο 1ο : Οι αιτούντες άσυλο στην Τουρκία

Η έννοια του πρόσφυγα σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου (1914 - 1918), καθώς εκατομμύρια άνθρωποι εγκατέλειψαν τις πατρίδες τους αναζητώντας καταφύγιο, ανταποκρινόμενοι σε αυτή την πραγματικότητα οι κυβερνήσεις των κρατών συνέταξαν ένα σύνολο διεθνών συμφωνιών για την παροχή ταξιδιωτικών εγγράφων για αυτούς τους ανθρώπους, που ουσιαστικά ήταν οι πρώτοι πρόσφυγες του 20ού αιώνα (UNHCR, 2011). Στη συνέχεια, τόσο κατά τη διάρκεια, όσο και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (1939-1945), ο αριθμός τους αυξήθηκε δραματικά, καθώς εκατομμύρια ανθρώπων εκτοπίστηκαν βίαια, απελάθηκαν και επανεγκαταστάθηκαν (UNHCR, 2011). Η Ευρώπη έγινε μάρτυρας μερικών από τις χειρότερες συστημικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που μπορούσε να φανταστεί κανείς και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος εκτόπισε πάνω από 50 εκατομμύρια ανθρώπους στην Ευρώπη, με τους πρόσφυγες μόνο στη Γερμανία να είναι 14 εκατομμύρια. (McAdam, 2017). Καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα, η διεθνής κοινότητα συγκέντρωνε σταθερά μια σειρά από κατευθυντήριες γραμμές, νόμους και συμβάσεις για να εξασφαλίσει την αρμόζουσα μεταχείριση των προσφύγων και να προστατεύσει τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, με την διαδικασία τα ξεκινά υπό την Κοινωνία των Εθνών το 1921 και τελικά να ολοκληρώνεται με μία διπλωματική διάσκεψη στη Γενεύη τον Ιούλιο του 1951, η οποία ενέκρινε τη Σύμβαση σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων («Σύμβαση του 1951»), και τροποποιήθηκε αργότερα από το Πρωτόκολλο του 1967 (UNHCR, 2011). Σήμερα 149 κράτη έχουν υπογράψει το ένα ή και τα δύο αυτά κείμενα (UNHCR).

Στα κείμενα αυτά διευκρινίζεται με σαφήνεια ποιος είναι πρόσφυγας, διευκρινίζεται το είδος της νομικής προστασίας καθώς και οποιασδήποτε άλλης βοήθειας και κοινωνικών δικαιωμάτων δικαιούται, ενώ παράλληλα καθορίζονται οι υποχρεώσεις του στις χώρες υποδοχής και προσδιορίζονται ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων, όπως εγκληματίες πολέμου, που δεν μπορούν να λάβουν το καθεστώς του πρόσφυγα (UNHCR, 2011). Αρχικά, η Σύμβαση του 1951 περιοριζόταν στην προστασία των Ευρωπαίων προσφύγων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά το Πρωτόκολλο του 1967 επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής του, καθώς το πρόβλημα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο, καταργώντας τα γεωγραφικά και χρονικά όρια που αποτελούσαν μέρος της Σύμβασης του 1951 και περιόριζαν τη Σύμβαση σε άτομα που έγιναν πρόσφυγες λόγω γεγονότων που συνέβησαν στην Ευρώπη πριν από την 1η Ιανουαρίου 1951 (UNHCR, 2011).

Η Σύμβαση του 1951 (άρθρο 1) αναφέρεται στην έννοια του πρόσφυγα και ορίζει ότι «είναι το άτομο εκείνο το οποίο εξαιτίας γεγονότων που συμβαίνουν και λόγω δικαιολογημένου φόβου ότι θα διωχθεί για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της εθνικότητάς του και δεν μπορεί ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν είναι διατεθειμένος να απολαμβάνει την προστασία αυτής της χώρας· ή ο οποίος, μη έχοντας υπηκοότητα και βρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του ως αποτέλεσμα τέτοιων γεγονότων, δεν είναι σε θέση ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν είναι διατεθειμένος να επιστρέψει σε αυτήν».

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διευκρινιστεί συνοπτικά η διαφορά μεταξύ πρόσφυγα και μετανάστη, έννοιες που συχνά συγχέονται στον δημόσιο λόγο και προκαλούν παρανοήσεις. Όπως σημειώνει η Ύπατη Αρμοστεία (2011), βασικό σημείο διαχωρισμού αποτελεί το γεγονός ότι οι πρόσφυγες αναγκάζονται να μετακινηθούν εξαιτίας της απειλής δίωξης και επειδή δεν έχουν την προστασία της χώρας τους, ενώ αντίθετα, ένας μετανάστης μπορεί να εγκαταλείψει τη χώρα του για πολλούς λόγους που δεν σχετίζονται με δίωξη, όπως για παράδειγμα για λόγους εργασιακής απασχόλησης, οικογενειακής επανένωσης ή σπουδών. Ένας μετανάστης επίσης, σε αντίθεση με τον πρόσφυγα, συνεχίζει να απολαμβάνει την προστασία της κυβέρνησής του, ακόμη και όταν βρίσκεται στο εξωτερικό (UNHCR, 2011).

Η Σύμβαση του 1951 περιέχει μεταξύ άλλων μια σειρά από δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις των προσφύγων στην χώρα υποδοχής τους. Ακρογωνιαίος λίθος της Σύμβασης του 1951 είναι η αρχή της μη επαναπροώθησης, που περιέχεται στο άρθρο 33. Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, ένας πρόσφυγας δεν πρέπει να επιστρέφεται σε χώρα όπου αντιμετωπίζει σοβαρές απειλές για τη ζωή ή την ελευθερία του. Άλλα δικαιώματα που περιέχονται στη Σύμβαση του 1951 περιλαμβάνουν το δικαίωμα της μη απέλασης, εκτός από ορισμένες, αυστηρά καθορισμένες προϋποθέσεις (άρθρο 32), το δικαίωμα να μην τιμωρείται για παράνομη είσοδο στην επικράτεια ενός συμβαλλόμενου κράτους (άρθρο 31), το δικαίωμα στην εργασία (άρθρα 17 έως 19), το δικαίωμα στη στέγαση (άρθρο 21), το δικαίωμα στην εκπαίδευση (άρθρο 22), το δικαίωμα σε δημόσια αρωγή και βοήθεια (άρθρο 23), το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία (άρθρο 4), το δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια (άρθρο 16), το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός της επικράτειας (άρθρο 26) και το δικαίωμα έκδοσης ταυτότητας και ταξιδιωτικών εγγράφων (άρθρα 27 και 28). Τέλος, σημειώνεται ότι η βασική υποχρέωση των προσφύγων είναι να

συμμορφώνονται με τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας που τους φιλοξενεί (άρθρο 2).

Ιστορική Αναδρομή και το προφίλ του πρόσφυγα στην Τουρκία σήμερα

Ιστορική Αναδρομή

Δεν είναι η πρώτη φορά που η Δημοκρατία της Τουρκίας καλείται να αντιμετωπίσει μαζικά κύματα προσφύγων, καθώς από την ίδρυσή της ακόμα το 1923 και την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης έως το 1939 καταγράφεται, συνέπεια κρατικών ενεργειών και συμφωνιών, μαζική εισροή προσφύγων ιδίως από τις βαλκανικές χώρες (Ülker, 2008). 800.000 άτομα περίπου εισήλθαν από τα Βαλκάνια, ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός μουσουλμάνων (384.000) που προέρχονται από τον ελλαδικό χώρο και μετακινούνται συνεπεία της υπογραφής Συνθήκης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 (Ülker, 2008). Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η Δημοκρατία της Τουρκίας δέχθηκε περισσότερους από ενάμιση εκατομμύριο μουσουλμάνους πρόσφυγες από τα Βαλκάνια, οι οποίοι και αφομοιώθηκαν (Kirişci, 2007).

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου δέχεται επίσης πρόσφυγες από χώρες του Κομμουνιστικού Μπλοκ στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Σοβιετικής Ένωσης, ενώ και τη δεκαετία του 1980, άνθρωποι αναζητούν προστασία στην Τουρκία λόγω της αυξανόμενης αστάθειας στη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τη νοτιοανατολική Ασία. (Kirişci, 2007). Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της PMM (2022), η νέα πολιτική κατάσταση που διαμορφώθηκε μετά την Ιρανική Επανάσταση το 1979 στο γειτονικό Ιράν, οδηγεί ένα εκατομμύριο Ιρανούς (κυρίως Αζέρους, Πέρσες και Κούρδους), να αναζητήσουν ασφαλές καταφύγιο στην Τουρκία, ενώ επιπρόσθετα ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων τουρκικής καταγωγής, (συμπεριλαμβανομένων Ουζμπέκων, Ουιγούρων, Καζάκων και Κιργιζίων) καταφεύγουν στην Τουρκία ως αποτέλεσμα της σοβιετικής εισβολής στο Αφγανιστάν την δεκαετία του 1980.

Οι μετέπειτα μαζικές ροές προσφύγων συνοψίζονται σύμφωνα με τον Kirişci (2014) ως εξής:

α. Το 1989 καταγράφεται μια εισροή περισσότερων από 300.000 Πομάκων και Τούρκων που διέφυγαν από τη βίαιη δίωξη του τότε κομμουνιστικού καθεστώτος στη Βουλγαρία, με την τότε τουρκική κυβέρνηση να τους θεωρεί «τουρκικής καταγωγής και κουλτούρας» σύμφωνα με νόμο του 1934 και να εφαρμόζει πολιτική ‘ανοιχτών θυρών’, δίνοντας τους παράλληλα τη δυνατότητα να αποκτήσουν την τουρκική υπηκοότητα.

β. το 1991 διαδραματίζεται μια ακόμα μαζική εισροή προσφύγων, καθώς σχεδόν μισό εκατομμύριο άνθρωποι εγκατέλειψαν το Ιράκ και τις βίαιες πρακτικές του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν κατά των Κούρδων, αλλά και άλλων μειονοτήτων στο βόρειο Ιράκ. Μάλιστα λίγα χρόνια πριν, το 1988 ήδη 60.000 Κούρδοι αναζήτησαν καταφύγιο στην Τουρκία έπειτα από τις σφαγές της Χαλάμπτζα. Αφού παρέμειναν στη νοτιοανατολική Τουρκία και αντιμετωπίστηκαν ως «φιλοξενούμενοι» χωρίς καμία επίσημη νομική προστασία, οι περισσότεροι επέστρεψαν στο βόρειο Ιράκ.

γ. τέλος, από τα μέσα και έπειτα της δεκαετίας του 1990, λόγω του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία, περίπου 50.000 Αλβανοί και Βόσνιοι πρόσφυγες ήρθαν στην Τουρκία. Αφού τους παρασχέθηκε και σε αυτή την περίπτωση άτυπη προστασία, μόλις ομαλοποιήθηκε η κατάσταση στις χώρες τους, οι περισσότεροι επέστρεψαν στις εστίες τους.

Οι πρόσφυγες στην Τουρκία σήμερα

Όπως προκύπτει από τα ήδη αναφερόμενα, η Τουρκία κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα συχνά έχει κληθεί να αντιμετωπίσει μεγάλες ροές προσφύγων. Η κρίση στην Συρία το 2011, δημιούργησε άλλη μία μαζική ροή προσφύγων που αναζήτησαν καταφύγιο μεταξύ άλλων χωρών και στην γειτονική τους Τουρκία (UNHCR, 2022). Η κρίση στην Συρία ξεκινάει τον Μάρτιο του 2011, όταν ο Σύρος Πρόεδρος Άσαντ αντιμετώπισε μια σημαντική αμφισβήτηση της κυριαρχίας του με το ξέσπασμα αντικυβερνητικών διαδηλώσεων στη Συρία (εμπνευσμένες από ένα κύμα εξεγέρσεων υπέρ της δημοκρατίας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, την Αραβική Άνοιξη), ενώ μέχρι το καλοκαίρι του 2011 και την εμφάνιση ένοπλων ομάδων της αντιπολίτευσης, όπως ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός, η σύγκρουση κλιμακώθηκε οδηγώντας την χώρα σε εμφύλιο πόλεμο (The House of Commons Library, 2022). Μεγαλύτερο από το μισό του πληθυσμού που είχε η χώρα πριν τον εμφύλιο πόλεμο (σχεδόν 21 εκατομμύρια) έχει πλέον εκτοπιστεί είτε στο εσωτερικό της Συρίας είτε στο εξωτερικό κυρίως σε γειτονικές χώρες ως πρόσφυγες (The World Bank, 2022).

Έντεκα χρόνια αργότερα, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία (2022):

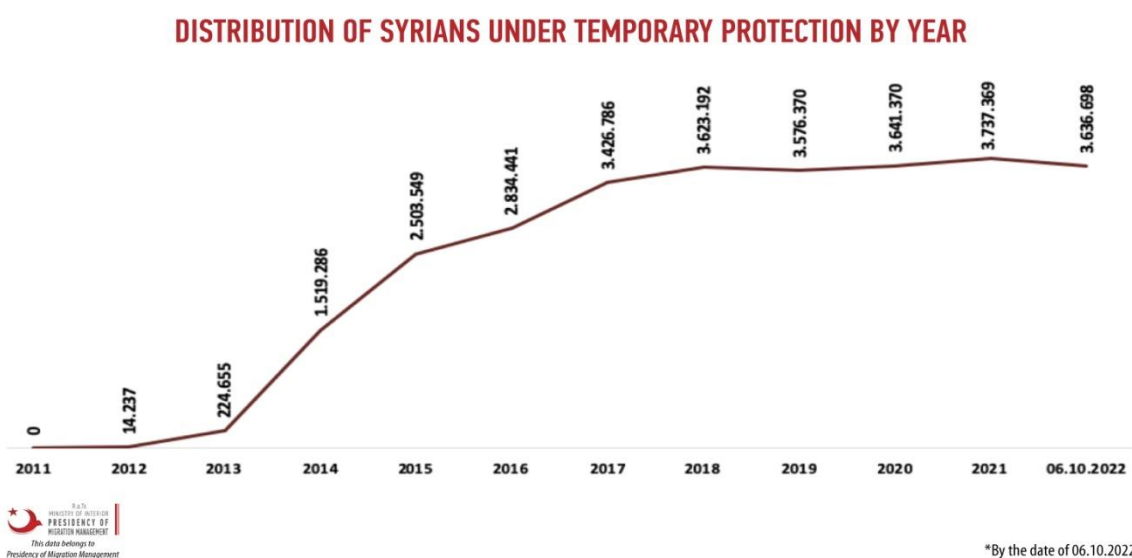
- ο αριθμός των Σύριων προσφύγων παραμένει σταθερός, και περισσότεροι από 13,4 εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να χρειάζονται ανθρωπιστική βοήθεια.
- Από το 2011 περισσότεροι από 6,8 εκατομμύρια έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και άλλα 6,9 εκατομμύρια άνθρωποι παραμένουν εσωτερικά εκτοπισμένοι.

- Η συντριπτική πλειοψηφία – περίπου 5,5 εκατομμύρια πρόσφυγες – έχει βρει καταφύγιο σε γειτονικές χώρες, κυρίως στην Τουρκία, τον Λίβανο και την Ιορδανία.

- Η πλειοψηφία (65%) των Σύρων προσφύγων, δηλαδή 3,6 εκατομμύρια, βρίσκονται αυτή τη στιγμή στην Τουρκία.

Μια αριθμητική σύγκριση με τις προσφυγικές ροές που ήδη αναφέρθηκαν, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο αριθμός αυτός αποτελεί την μαζικότερη εισροή προσφύγων στην ιστορία της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

Οι πρώτοι πρόσφυγες από την Συρία ένεκα του εμφυλίου πολέμου, μία ομάδα 252 Σύρων, έφτασαν στην Τουρκία στις 29 Απριλίου 2011 (Erdogan, 2021). Έκτοτε οι ροές συνέχισαν και σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Προεδρίας Διαχείρισης Μετανάστευσης (2022), στο τέλος του 2011 ο αριθμός των Σύρων που βρισκόταν στην Τουρκία αναζητώντας προστασία ανερχόταν σε 14.237, στο τέλος του 2012 224.655, μέχρι το 2017 ξεπέρασε τα 3,5 εκατομμύρια, ενώ από το 2017 μέχρι και σήμερα ο αριθμός αυτός έχει σταθεροποιηθεί και ανέρχεται (06.10.2022) στα περίπου 3,6 εκατομμύρια (πίνακας 1).

Πίνακας 1, πηγή PMM

Οι πρώτοι Σύροι, που άρχισαν να φτάνουν στην Τουρκία φιλοξενήθηκαν σε κρατικές δομές στις συνοριακές περιοχές, αλλά καθώς ο αριθμός τους αυξήθηκε σε σημείο που ξεπέρασε τις δυνατότητες αυτών των δομών, τους επιτράπη να ζουν έξω από τους καταυλισμούς, με αποτέλεσμα, απουσία κεντρικού σχεδιασμού για την εγκατάστασή τους, να μετακινούνται κυρίως στα δυτικά της χώρας και να επιλέγουν μόνοι που θα δημιουργήσουν τη νέα τους ζωή (Erdogan, Şener and Ağca, 2021). Από το 2018, οι δομές φιλοξενίας σταδιακά κλείνουν και ο αριθμός των προσφύγων που ζουν σε αυτές μειώνεται

(Erdoğan, Şener and Ağca, 2021). Πλέον, μελετώντας τα στοιχεία που δημοσιοποιεί η τουρκική Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (2022), συμπεραίνεται ότι:

α. ο αριθμός των Σύρων που διαμένουν στις 7 εναπομείνασες επίσημες κρατικές δομές, που βρίσκονται ως επί το πλείστον σε επαρχίες στα σύνορα με την Συρία, ανέρχεται στις 47.657 αριθμός που αντιστοιχεί στο 1,4% του συνόλου των Σύρων προσφύγων που βρίσκονται στην Τουρκία (πίνακας 2).

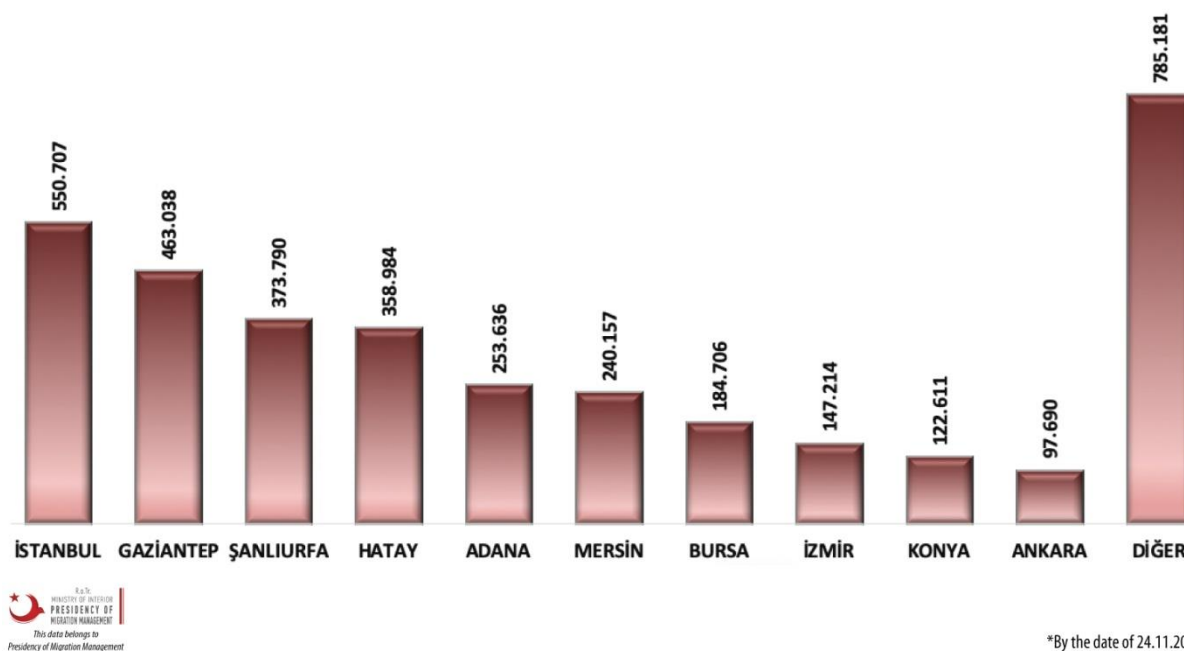
β. ο μεγαλύτερος αριθμός Σύρων προσφύγων ζει (i) σε περιοχές που βρίσκονται κοντά στην τουρκοσυριακή μεθόριο (Γκαζιάντεπ, Χατάι, Σανλιούρφα, Άδανα), (ii) στην πρωτεύουσα Άγκυρα και (iii) Σε επαρχίες στα δυτικά της χώρας (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Προύσα) (πίνακας 3).

γ. Αναφορικά με τη δημογραφική ανάλυση του πληθυσμού των Σύρων προσφύγων αξίζει να συγκρατηθεί ότι (i) το 46,2% των Σύριων είναι γυναίκες ενώ το 53,7% είναι άνδρες, (ii) 1.087.000 Σύροι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 15-29 ετών, (iii) 1.085.000 είναι κάτω των 10 ετών, (iv) 1.228.000 είναι παιδιά σχολικής ηλικίας (5-18) και (v) 2.057.000 σε ηλικία εργασίας (15- 64) (πίνακας 4).

**DISTRIBUTION OF SYRIAN REFUGEES IN THE SCOPE OF
TEMPORARY PROTECTION ACCORDING TO SHELTER CENTERS
(7 SHELTER CENTERS IN 5 PROVINCE)**

PROVINCE	NAME OF TEMPORARY SHELTER CENTERS	TOTAL	GRAND TOTAL
ADANA (1)	Sarıçam	15.942	15.942
HATAY (3)	Altınözü	3.564	6.732
	Yayladağı	3.168	
	Apaydın	0	
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	9.616	9.616
KİLİS (1)	Elbeyli	7.854	7.854
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	7.513	7.513
TOTAL		47.657	
NUMBER OF SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION THAT NOT IN THE SCOPE OF SHELTER CENTERS			3.530.057

DISTRIBUTION OF SYRIANS UNDER TEMPORARY PROTECTION BY TOP 10 PROVINCES

Πίνακας 3, πηγή PMM

DISTRIBUTION BY AGE AND GENDER OF REGISTERED SYRIAN REFUGEES RECORDED BY TAKING BIOMETRIC DATA

AGE	MALE	FEMALE	TOTAL
TOTAL	1.954.378	1.682.320	3.636.698
0-4	277.923	259.470	537.393
5-9	282.193	265.628	547.821
10-14	219.690	206.504	426.194
15-18	136.754	117.433	254.187
19-24	260.117	196.428	456.545
25-29	219.292	157.414	376.706
30-34	158.461	117.101	275.562
35-39	124.344	95.801	220.145
40-44	84.436	71.545	155.981
45-49	58.414	56.951	115.365
50-54	44.010	43.200	87.210
55-59	34.652	34.945	69.597
60-64	22.377	23.404	45.781
65-69	14.580	15.799	30.379
70-74	8.828	9.791	18.619
75-79	4.230	5.159	9.389
80-84	2.266	3.082	5.348
85-89	1.073	1.565	2.638
90+	738	1.100	1.838

This data belongs to
Presidency of Migration Management

*By the date of 06.10.2022

Πίνακας 4, πηγή PMM

Ένα άλλο στοιχείο που συμβάλει στην σκιαγράφηση του προφίλ του πρόσφυγα αφορά το μορφωτικό επίπεδο. Τα υπάρχοντα δεδομένα σχετικά με αυτό το θέμα που αφορούν τους Σύρους πρόσφυγες, καίτοι είναι περιορισμένα, υποδηλώνουν ότι το μέσο επίπεδο μορφωτικού επιπέδου τους είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο της Τουρκίας (Erdoğan, 2021). Χαρακτηριστικά, ενώ το ποσοστό αναλφαβητισμού στην Τουρκία για το έτος 2019 είναι 3% (World Bank,2022), σύμφωνα με την έρευνα του Erdoğan (2021) το 2020 το αντίστοιχο ποσοστό στους Σύρους πρόσφυγες είναι 9%, ενώ ένα επιπλέον 17,5% δεν έχει τελειώσει κάποιο σχολείο.

Μεταξύ των Σύρων προσφύγων υπάρχει και ένα ποσοστό χριστιανών που ανήκουν σε μεγάλο βαθμό στη Συριακή Ορθόδοξη Εκκλησία, οι οποίοι όταν αρχικά έφτασαν στην Τουρκία απέφυγαν να μείνουν στις κρατικές δομές, όπου κυριαρχούσαν οι μουσουλμάνοι Σουνίτες και βρήκαν καταφύγιο σε ιδρύματα και μοναστήρια που ανήκουν σε ασσυριακές κοινότητες κυρίως στην επαρχία Μαρντίν, καίτοι η τουρκική κυβέρνηση δημιούργησε στην επαρχία ίδια επαρχία μία δομή για αυτούς (Kirişci, 2014).

Πέραν των Σύρων προσφύγων, στην Τουρκία ζουν επιπλέον σχεδόν 330.000 πρόσφυγες και αιτούντες διεθνούς προστασίας, προερχόμενοι κατά κύριο λόγο από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και το Ιράν (UNHCR,2022), ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποιεί η Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (2022) για το έτος 2021 υπήρχαν σχεδόν 30.000 αιτήσεις διεθνούς προστασίας από ανθρώπους προερχόμενους κυρίως από Αφγανιστάν, Ιράκ και Ιράν (πίνακας 5).

Πίνακας 5, πηγή PMM

Νομοθετικό πλαίσιο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Σύμβαση του 1951 περιελάμβανε δύο περιορισμούς, έναν χρονικό, καθώς αφορούσε ανθρώπους που εκτοπίστηκαν από «τα γεγονότα που συνέβησαν πριν από το 1951», και έναν γεωγραφικό, καθώς το καθεστώς του πρόσφυγα μπορούσε να χορηγηθεί μόνο σε άτομα που εκτοπίστηκαν στην Ευρώπη. Σήμερα, υπάρχουν μόνο 4 χώρες (Τουρκία, Κονγκό, Μαδαγασκάρη και Μονακό) που εξακολουθούν να διατηρούν αυτό τον γεωγραφικό περιορισμό από την αρχική Σύμβαση της Γενεύης του 1951 (UNHCR,2015). Η Τουρκία λοιπόν, ενώ ήρε τον χρονικό περιορισμό, εξακολουθεί να διατηρεί τον γεωγραφικό και δέχεται πρόσφυγες μόνο από την Ευρώπη (τεχνικά από χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης) στοχεύοντας έτσι να θωρακίσει την Τουρκία από μαζικές εισροές αιτούντων άσυλο, κάτι που έχει γίνει ξεκάθαρα προφανές ότι δεν έχει λειτουργήσει (Erdoğan, 2021). Ενώ έγιναν κάποιες συζητήσεις για την άρση του περιορισμού κατά τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Τουρκία δηλώνει ότι θα μπορούσε να άρει τον περιορισμό μόνο όταν καταστεί σαφής η προοπτική ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Erdoğan, Şener and Ağca, 2021).

Στην πορεία δημιουργίας της ισχύουσας τουρκικής νομοθεσίας για ζητήματα αλλοδαπών και διεθνούς προστασίας, οι Erdoğan, Şener and Ağca (2021) σημειώνουν τα εξής:

α. Οι ενταξιακές συζητήσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν ένας σημαντικός παράγοντας που οδήγησε τη χώρα στη μεταρρύθμιση μεταξύ άλλων και του νομοθετικού πλαισίου για την διαχείριση της μετανάστευσης και των συνόρων.

β. Με την επίσημη αναγνώριση της Τουρκίας ως «υποψήφιας χώρας» τον Δεκέμβριο του 1999, εντατικοποιείται η διαδικασία και οι προσπάθειες για μια κοινή πολιτική μετανάστευσης και διαχείρισης συνόρων, δεδομένου ότι η ένταξη της Τουρκίας θα μετέτρεπε τα ανατολικά σύνορά της, σε ανατολικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

γ. Ενώ οι προσπάθειες για βελτίωση της νομοθεσίας συνεχίστηκαν εξαιτίας των εσωτερικών αναγκών στην Τουρκία και των σχέσεών της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία και η επακόλουθη προσφυγική κρίση προς την Τουρκία επηρέασε σημαντικά τις προσπάθειες για νομοθετική ρύθμιση. Ως εκ τούτου, παρόλο που οι προσπάθειες νομοθετικής θέσπισης προϋπήρχαν του συριακού εμφυλίου πολέμου, η διαμόρφωση και ο μετασχηματισμός της σχετικής νομοθεσίας διαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να συμπεριλάβει τους Σύρους πρόσφυγες.

δ. Ο αρχικός προγραμματισμός είχε ως στόχο η οριστικοποίηση των νέων νομικών ρυθμίσεων για τη μετανάστευση και τους μετανάστες να πραγματοποιηθεί έως το 2007, πλην όμως οι διαδικασίες διήρκεσαν περισσότερο και ο Νόμος εγκρίθηκε στις 11 Απριλίου 2013 με αριθμό 6458 και τίτλο ‘για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία’.

Ο νέος νόμος έχει εισαγάγει στην τουρκική νομοθεσία ορισμένες έννοιες που σχετίζονται με τη διεθνή προστασία και οι οποίες δεν υπήρχαν πριν. Σε αυτό το πλαίσιο, ορίζει διάφορους τύπους διεθνούς προστασίας και συγκεκριμένα τον όρο του ‘πρόσφυγα’, του ‘πρόσφυγα υπό όρους’ και της ‘επικουρικής προστασίας’, ενώ οι μαζικές εισροές από τη Συρία που είχαν ξεκινήσει κατά την περίοδο προετοιμασίας του νόμου, προκάλεσαν επίσης την εισαγωγή του καθεστώτος της ‘προσωρινής προστασίας’ (Erdogan, Şener and Ağca, 2021).

Από την μελέτη των ορισμών που καταγράφονται στο εν λόγω νομικό κείμενο αξίζει να αποτυπωθούν ορισμένα σημεία προκειμένου να διασαφηνιστεί η εν προκειμένω τουρκική νομοθεσία. Ειδικότερα:

Σύμφωνα με το άρθρο 61, η έννοια του πρόσφυγα στην τουρκική νομοθεσία ταυτίζεται με την αντίστοιχη που ορίζεται στη Σύμβαση της Γενεύης, ενώ επικυρώνεται στο σχετικό άρθρο ο γεωγραφικός περιορισμός που εφαρμόζει η Τουρκία στην χορήγηση του καθεστώτος ‘πρόσφυγα’, χορηγώντας το καθεστώς αυτό σε άτομα που προέρχονται από την Ευρώπη.

Στο άρθρο 62, προκειμένου να καλυφθεί το κενό που δημιουργείται, εισάγεται η έννοια του ‘πρόσφυγα υπό όρους’, καθεστώς που αφορά όσους αναζητούν διεθνή προστασία και προέρχονται από χώρες εκτός Ευρώπης και πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις. Ενδεικτικό της τουρκικής οπτικής είναι η αναφορά στο εν λόγω άρθρο ότι «Οι πρόσφυγες υπό όρους θα επιτρέπεται να διαμένουν προσωρινά στην Τουρκία έως ότου επανεγκατασταθούν σε τρίτη χώρα».

Το άρθρο 63 διευκρινίζει ότι όσοι αιτούντες δεν μπορούν να λάβουν το καθεστώς του πρόσφυγα υπό όρους, αλλά ωστόσο χρειάζονται διεθνή προστασία, λαμβάνουν το καθεστώς της «επικουρικής προστασίας».

Το καθεστώς της ‘προσωρινής προστασίας’, το οποίο καλύπτει τις περιπτώσεις μαζικών εισροών ανθρώπων που αναζητούν διεθνή προστασία και περιλαμβάνει τους Σύρους που έφτασαν την Τουρκία συνεπεία του εμφυλίου στη χώρα τους, εισάγεται με το άρθρο 91.

Τέλος, με το άρθρο 4 ορίζεται η αρχή της «μη επαναπροώθησης», η οποία εγγυάται τη προστασία για όλους τους αλλοδαπούς -όχι μόνο πρόσφυγες, πρόσφυγες υπό όρους ή άτομα υπό προσωρινή προστασία- από την επιστροφή τους σε τόπο όπου ενδέχεται να υποστούν βασανιστήρια, απάνθρωπη μεταχείριση ή εξευτελιστική τιμωρία.

Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (Presidency of Migration Management – PMM)

Ο Νόμος 6458/2013 ‘για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία’, ορίζει ως κύριο θεσμικό όργανο διαχείρισης την Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Μετανάστευσης, οργανισμός ο οποίος υπάγεται στο τουρκικό Υπουργείο Εσωτερικών, αναβαθμίσθηκε με το υπ’ αριθμ. 85 από 29.10.2021 Προεδρικό Διάταγμα και μετονομάστηκε σε Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (Presidency of Migration Management – PMM).

Σύμφωνα με το άρθρο 103 του λόγω νόμου, κύριος σκοπός του οργανισμού αυτού είναι:

- η εφαρμογή των πολιτικών και στρατηγικών που σχετίζονται με τη μετανάστευση
- η διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των σχετικών φορέων και οργανισμών
- η εκτέλεση καθηκόντων και διαδικασιών που σχετίζονται με την είσοδο- παραμονή-έξοδο-απομάκρυνση αλλοδαπών από την Τουρκία, τη διεθνή προστασία, την προσωρινή προστασία και την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Η Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης (Presidency of Migration Management - PMM) καθίσταται σύμφωνα με τον ανωτέρω άρθρο αρμόδια για την διαχείριση θεμάτων που άπτονται του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος, αλλά και γενικά θεμάτων που άπτονται με τους αλλοδαπούς στην Τουρκία. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του οργανισμού, οργανώνεται βασικά σε δύο άξονες, την κεντρική Υπηρεσία και τις συνολικά 81 περιφερειακές Διευθύνσεις (μία σε κάθε διοικητική επαρχία), οι οποίες μεταξύ άλλων αρμοδιοτήτων είναι υπεύθυνες για την καταχώριση των αιτήσεων για διεθνή προστασία.

Πριν την ίδρυση και λειτουργία της εν λόγω Υπηρεσίας το 2014, όπως σημειώνουν οι Erdoğan, Şener & Ağca (2021):

- αρμόδια για τα ζητήματα που άπτονται στο μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα ήταν η Διεύθυνση Αλλοδαπών της Τουρκικής Αστυνομίας.
- παρ’ ότι η εν λόγω Υπηρεσία τέθηκε σε λειτουργία τον Απρίλιο του 2014 και η περιφερειακή της οργάνωση ξεκίνησε στα τέλη του ίδιου έτους, μπορούσε να αναλάβει και να διαχειριστεί τις εργασίες που σχετίζονται με αυτές τις διαδικασίες μόνο το 2018.

Έως τότε η «Αρχή Διαχείρισης Καταστροφών και Εκτάκτων Αναγκών» (AFAD) πραγματοποιούσε τις διαδικασίες σχετικά με τους Σύρους πρόσφυγες, αντανακλώντας έτσι και την κυρίαρχη οπτική της Τουρκίας την περίοδο εκείνη για την μορφή του θέματος.

Αναφορικά με τη διαδικασία καταχωρήσεων αιτήσεων διεθνούς προστασίας, αυτή λειτουργούσε μέχρι το Σεπτέμβριο του 2018 βάση συμφωνίας «κοινής καταχώρισης» μεταξύ της Προεδρίας Διαχείρισης Μετανάστευσης και της Ύπατης Αρμοστείας, ενώ έκτοτε οι αιτήσεις για διεθνή προστασία καταχωρούνται αποκλειστικά από την PMM (AIDA, 2021).

Η ετήσια έκθεση για το έτος 2021 της Asylum Information Database (AIDA) -μίας βάσης δεδομένων που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) και η οποία περιέχει πληροφορίες για τις διαδικασίες ασύλου, τις συνθήκες υποδοχής, την κράτηση και το περιεχόμενο διεθνούς προστασίας σε 23 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Τουρκία- καταγράφει επίσης ότι :

α. Η ανάληψη της διαδικασίας από την PMM, πρακτικά από το 2018, είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση εμποδίων στην πρόσβαση των διαδικασιών ασύλου. Η πολιτική της Τουρκίας επιλέγει να αφήνει τους ανθρώπους χωρίς εγγραφή, για να πιεστούν να εγκαταλείψουν την Τουρκία, κάτι που συμβαίνει εντονότερα με τους Αφγανούς.

β. Το 2021, το σύστημα εγγραφής αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο στην πρόσβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα και υπηρεσίες, με πολλές επαρχίες να μην δεχόταν αιτήσεις για χορήγηση καθεστώτος προσωρινής προστασίας ή άλλο καθεστώς διεθνούς προστασίας, γεγονός που οδήγησε την πλειοψηφία όσων έφταναν στην Τουρκία να μην έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες εγγραφής αιτημάτων ασύλου.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι στις αρχές του 2022, η Τουρκία ανακοίνωσε την «πολιτική αποκέντρωσης», σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται για οποιαδήποτε περιοχή στην Τουρκία να έχει πληθυσμό ξένων υπηκόων που υπερβαίνει το 25% του συνολικού πληθυσμού και 'κλείνοντας' 781 γειτονιές σε πόλεις όπως η Άγκυρα, η Κωνσταντινούπολη, η Σμύρνη, για ξένους υπηκόους που αναζητούν τρόπο να αιτηθούν προσωρινή προστασία και διεθνή προστασία (Çetin, 2022). Τον Ιούλιο του ίδιου έτους ανακοινώνεται ότι το ποσοστό αυτό μειώνεται σε 20% και οι γειτονιές που 'κλείνουν' σε 1.200 (Gündoğan, 2022).

Κεφάλαιο 2^ο: Η ενσωμάτωση των προσφύγων στην Τουρκία

Η έννοια της ενσωμάτωσης

Καθώς η ανθρώπινη κινητικότητα και οι μαζικές μετακινήσεις εντείνονται, έχουν αναπτυχθεί και συζητηθεί μια σειρά από έννοιες σχετικά με τον τρόπο διασφάλισης της συμβίωσης των κοινωνικών ομάδων από διαφορετικά θρησκευτικά, πολιτιστικά και εθνοτικά υπόβαθρα «με τα λιγότερα προβλήματα», και για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται συνήθως έννοιες όπως, μεταξύ άλλων, ενσωμάτωση, εναρμόνιση, κοινωνική συνοχή, ένταξη, προσαρμογή, αφομοίωση, διαπολιτισμικότητα, ανεκτικότητα/ανοχή (Erdoğan, 2021).

Η Ύπατη Αρμοστεία στην έκθεση με τίτλο “*A new beginning – Refugee Integration in Europe*” (2013) στην προσπάθεια να καταγράψει τον ορισμό της ενσωμάτωσης σημειώνει κάποια ενδιαφέροντα σημεία:

- Στο Διεθνές Δίκαιο βέβαια δεν υπάρχει σαφής και κοινά αποδεκτός ορισμός για την έννοια της ενσωμάτωσης.

-Στον αναπτυγμένο κόσμο, ο όρος χρησιμοποιείται συχνά στην συζήτηση για την ενσωμάτωση των προσφύγων στην τοπική κοινωνία, ως εναλλακτική λύση στον εθελοντικό επαναπατρισμό και την επανεγκατάσταση, αποτελώντας συνολικά τις τρεις βιώσιμες λύσεις σύμφωνα με την Ύπατης Αρμοστείας.

- Η έλλειψη ενός σαφή ορισμού αντανακλά αναπόφευκτα και τον υποκειμενικό χαρακτήρα της ενσωμάτωσης ως διαδικασίας και ως αξιολόγησης του αποτελέσματος, τόσο από την πλευρά των χωρών υποδοχής όσο και από την πλευρά των προσφύγων.

- Ωστόσο σε μία προσπάθεια καταγραφής ενός ορισμού, η ενσωμάτωση μπορεί να γίνει κατανοητή ως το τελικό προϊόν μιας δυναμικής και πολύπλευρης αμφίδρομης διαδικασίας με τρεις αλληλένδετες διαστάσεις: μια νομική, μια οικονομική και μια κοινωνική-πολιτιστική διάσταση, που απαιτεί προσπάθεια από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένης της ετοιμότητας εκ μέρους των προσφύγων να προσαρμοστούν στην κοινωνία υποδοχής χωρίς να χρειάζεται να παραιτηθούν από τη δική τους πολιτιστική ταυτότητα, και αντίστοιχη ετοιμότητα εκ μέρους των κοινοτήτων υποδοχής και των δημόσιων οργανισμών να υποδεχτούν τους πρόσφυγες και να ανταποκριθούν στις ανάγκες ενός διαφορετικού πληθυσμού. Η έννοια της ενσωμάτωσης λοιπόν νοείται ως αμφίδρομη διαδικασία που βασίζεται στην «προσαρμογή» του ενός μέρους και στην «υποδοχή» του άλλου, χωρίς ωστόσο να απαιτεί από τον πρόσφυγα να εγκαταλείψει την πολιτιστική του ταυτότητα, κάτι που διαφοροποιεί την ενσωμάτωση από την αφομοίωση.

Αντιθέτως, η πολιτική αφομοίωσης που μπορεί να επιλέξει να ακολουθήσει ένα κράτος, στοχεύει στην πλήρη εξομοίωση των μεταναστών με τους ημεδαπούς, συχνά με βίαιο και ολοκληρωτικό τρόπο και με ταυτόχρονη αποδοχή και υιοθέτηση του τρόπου ζωής, των παραδόσεων και των αξιών της κοινωνίας της χώρας υποδοχής και πλήρη αποβολή της εθνικής ταυτότητας των μεταναστών (Ευγενίου, 2018). Όπως αναφέρθηκε παραπάνω την πολιτική αυτή ακολούθησε η Δημοκρατία της Τουρκίας έως τη δεκαετία του 1990 όπου αφομοιώθηκαν περίπου ενάμιση εκατομμύριο μουσουλμάνοι πρόσφυγες από τα Βαλκάνια.

Νομοθετικό πλαίσιο στην Τουρκία

Η Τουρκία με την ψήφιση του Νόμου 6458/2013 για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία, αντιμετωπίζει το ζήτημα επιλέγοντας να μην χρησιμοποιεί τον όρο ενσωμάτωση («entegrasyon» στα τουρκικά), αλλά να εισάγει τον όρο «uyum», που μεταφράζεται ως εναρμόνιση, ενώ η τουρκική Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης σημειώνει ότι η διαδικασία δεν είναι «...ούτε αφομοίωση ούτε ενσωμάτωση, είναι μάλλον μια εθελοντική εναρμόνιση που προκύπτει από την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των προσφύγων και της κοινωνίας» (Benlisoy, Aşikgöz and Biehl, 2022). Η επιλογή αντικατοπτρίζει μια πολύ προσεκτική προσέγγιση στο ζήτημα αυτό (İçduygu and Şimşek, 2016) και οι Benlisoy, Aşikgöz and Biehl (2022) αναφέρουν ότι η απόρριψη της επιλογής του όρου «ενσωμάτωσης» σχετίζεται με τις εμπειρίες των εκατομμυρίων Τούρκων πολιτών που μετανάστευσαν στην Ευρώπη από τη δεκαετία του 1950 και μετά, καθώς στη τουρκική συλλογική μνήμη θεωρήθηκε ότι φέρει αρνητικούς συνειρμούς ως διαδικασία που περιλάμβανε πολιτικές ένταξης που χαρακτηρίζονται από μονομερείς και υποχρεωτικές διαδικασίες, σε αντίθεση με την εναρμόνιση που θεωρήθηκε ότι έχει πιο θετικό νόημα και αντικατοπτρίζει καλύτερα τους στόχους της τουρκικής προσέγγισης. Στο ίδιο πλαίσιο, ο Erdoğan (2021) επισημαίνει ότι η κριτική που υπάρχει στην έννοια της ενσωμάτωσης ως μια επικαλυμμένη εκδοχή αφομοίωσης, είναι ένας λόγος που οι Τούρκοι νομοθέτες επέλεξαν τελικά την έννοια της εναρμόνισης και της κοινωνικής συνοχής.

Μία άλλη άποψη αποτυπώνεται στην Έκθεση των Aşikgöz and Biehl (2020), οι οποίοι συνδέουν την απόρριψη της ενσωμάτωσης και την επιλογή συγκεκριμένων ρυθμίσεων στην σχετική νομοθεσία, με τη διατήρηση του γεωγραφικού περιορισμού στην Σύμβαση του 1951 για τους Πρόσφυγες και την πολιτική της Τουρκίας να μην επιτρέπει την ενσωμάτωση ως μία εκ των τριών λύσεων που προκρίνει η Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες. Σύμφωνα την Ύπατη Αρμοστεία (UNHCR, 2014), το καθεστώς του πρόσφυγα δεν μπορεί να είναι μόνιμο και «στην πράξη, ο πρόσφυγας είτε θα επιστρέψει οικειοθελώς

στην πατρίδα του όταν αντιστραφούν οι συνθήκες που τον ανάγκασαν στην εξορία, είτε θα πρέπει να βρεθεί μια μόνιμη λύση σε μια νέα κοινότητα, είτε στην πρώτη χώρα υποδοχής είτε σε μία τρίτη χώρα». Οι Açıkgöz and Biehl (2020) σημειώνουν ότι η Τουρκία διατηρώντας τον γεωγραφικό περιορισμό και μη χορηγώντας το καθεστώς του πρόσφυγα σε ανθρώπους που προέρχονται εκτός Ευρώπης (όπως σε ανθρώπους από την Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν) και αναζητούν ασφαλές καταφύγιο, απορρίπτει την ενσωμάτωση ως λύση και προκρίνει είτε την οικιοθελή επιστροφή τους στην χώρα καταγωγής είτε την μετεγκατάστασή τους σε τρίτες χώρες, ενώ η πολιτική αυτή διακρίνεται στις προβλέψεις της τουρκικής νομοθεσίας, που καθιστούν ‘προσωρινής’ φύσεως το καθεστώς που λαμβάνουν οι αιτούντες διεθνούς και προσωρινής προστασίας. Ειδικότερα, όπως αναφέρθηκε ήδη, ορίζεται ότι «οι πρόσφυγες υπό όρους θα επιτρέπεται να διαμένουν προσωρινά στην Τουρκία έως ότου επανεγκατασταθούν σε τρίτη χώρα», ενώ για τους Σύρους πρόσφυγες που χορηγήθηκε το καθεστώς προσωρινής προστασίας, η πεποίθηση της τουρκικής ηγεσίας ότι η συριακή κρίση θα λήξει σύντομα με την ανατροπή του Άσσαντ επηρέασε την απόφαση να ακολουθήσει μια πολιτική ανοιχτών θυρών, εκτιμώντας ότι οι άνθρωποι που βρήκαν καταφύγιο στην Τουρκία θα επιστρέψουν σύντομα πίσω, και επιλέγοντας να τους αποκαλεί από την αρχή ‘φιλοξενούμενους’ (Togral, 2016).

Απορρίπτοντας λοιπόν την ενσωμάτωση ως έννοια, η Τουρκία επιλέγει τους όρους εναρμόνιση και κοινωνική συνοχή για να εφαρμόσει αντίστοιχες πολιτικές και σύμφωνα με το άρθρο 96 του Νόμου 6458/2013 για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία, ορίζεται ότι :

(α) Η PMM μπορεί, στο βαθμό που η οικονομική και χρηματοοικονομική ικανότητα της Τουρκίας κρίνει εφικτό, να σχεδιάζει δραστηριότητες εναρμόνισης προκειμένου να διευκολύνει την αμοιβαία εναρμόνιση μεταξύ αλλοδαπών, αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και της κοινωνίας, καθώς και να τους εξοπλίσουν με τις γνώσεις και τις δεξιότητες ώστε να λειτουργούν ανεξάρτητοι σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής στην Τουρκία ή στη χώρα στην οποία είναι εγκατεστημένοι ή τη δική τους χώρα, χωρίς τη βοήθεια τρίτων. Για τους σκοπούς αυτούς, η PMM μπορεί να ζητήσει τις εισηγήσεις και τις συνεισφορές δημόσιων οργανισμών και φορέων, τοπικών κυβερνητικών, μη κυβερνητικών οργανισμών, πανεπιστημίων και διεθνών οργανισμών.

(2) Οι αλλοδαποί μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα όπου εξηγούνται τα βασικά στοιχεία της πολιτικής δομής, της γλώσσας, του νομικού συστήματος, του πολιτισμού και της ιστορίας της Τουρκίας καθώς και των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους.

(3) Η PMM προωθεί τα μαθήματα που σχετίζονται με την πρόσβαση σε δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τις οικονομικές δραστηριότητες, τις κοινωνικές και πολιτιστικές επικοινωνίες, και την πρόσβαση σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε συνεργασία με δημόσιους οργανισμούς και φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Παρατηρείται ότι στο άρθρο δεν υπάρχει ξεκάθαρος ορισμός της εναρμόνισης, ενώ τονίζεται ότι πρόκειται για μια διαδικασία αμφίδρομη, στην οποία εμπλέκονται πολλοί φορείς και που απευθύνεται σε όλους τους αλλοδαπούς-αιτούντες και δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

Τα προγράμματα και οι δραστηριότητες ένταξης που συντονίζονται από το PMM, απευθύνονται και καλύπτουν όλους τους αλλοδαπούς που διαμένουν νόμιμα στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που τελούν υπό προσωρινή προστασία και διεθνή προστασία και ως εκ τούτου, μόνο οι παράτυποι μετανάστες έχουν αποκλειστεί από αυτό το πεδίο εφαρμογής, ενώ Σύμφωνα με την ίδια Υπηρεσία, δεν εφαρμόζονται διακριτές πολιτικές ένταξης με βάση το νομικό καθεστώς, καθώς ο στόχος είναι το σύνολο των αλλοδαπών όλων των καθεστώτων να επωφελούνται από τις υπάρχουσες υποδομές δικαιωμάτων και υπηρεσιών εξίσου με τους Τούρκους πολίτες (Açikgöz and Biehl, 2020).

Ένα άλλο σημαντικό κείμενο αναφορικά με την διαδικασία ενσωμάτωσης των προσφύγων στην Τουρκία, είναι το Έγγραφο Στρατηγικής για την εναρμόνιση - Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Τουρκίας (2018-2023), το οποίο εγκρίθηκε το 2018 από το Συμβούλιο Μεταναστευτικής Πολιτικής, δημοσιοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2020 μέσω του ιστότοπου της PMM και είναι σύμφωνο με την τουρκική νομοθεσία, καλύπτοντας όλους τους αλλοδαπών όλων των καθεστώτων που διαμένουν νόμιμα στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένων Σύριων υπό προσωρινή προστασία (Açikgöz and Biehl, 2020). Σύμφωνα με τον Δρ Erdoğan (2021, σ.48), μπορεί να θεωρηθεί ως το σημαντικότερο επίσημο έγγραφο σχετικά με την εναρμόνιση/κοινωνική συνοχή, την οποία ορίζει ως εξής:

«... η εναρμόνιση ορίζεται ως η ικανότητα ανάπτυξης μιας κοινής αίσθησης του ανήκειν μέσω της διευκόλυνσης της πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των μεταναστών στην κοινωνία στην οποία ζουν· αμοιβαία αναγνώριση των διαφορών στο πλαίσιο των διαπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων, συζητήσεων και κοινωνικού διαλόγου· την τήρηση του σεβασμού και τη διασφάλιση της συνύπαρξης. Η εναρμόνιση στοχεύει γενικά στην κοινωνική αποδοχή των μεταναστών και στην κουλτούρα της συνύπαρξης. [...] Η αναγνώριση των γλωσσικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών διαφορών των μεταναστών για να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή χωρίς να αντιμετωπίζουν διακρίσεις, και η υγιής αναγνώριση της ταυτότητάς τους και εν ολίγοις, η κοινωνική αποδοχή της διαφορετικότητας είναι σημαντική για την κοινωνική συνοχή. Επιπλέον,... η αντίληψη των μεταναστών ως χρήσιμων ατόμων από την κοινωνία είναι πολύ σημαντική για την εναρμόνιση».

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τουρκία δεν είχε ακολουθήσει καμία απτή πολιτική για την ένταξη (ή την εναρμόνιση όπως προτιμά η τουρκική κυβέρνηση) των μεταναστών και των προσφύγων μέχρι τη Κοινή Δήλωση Ε.Ε. - Τουρκίας το 2016 (Danis and Dikmen, 2022).

Εμπλεκόμενοι φορείς και δράσεις

Η Προεδρία Διαχείρισης μετανάστευσης όπως καταγράφηκε παραπάνω, καθίσταται αρμόδια για τον σχεδιασμό των δράσεων εναρμόνισης, ενώ σύμφωνα με το σχετικό άρθρο, 'μπορεί να ζητήσει τις εισηγήσεις και τις συνεισφορές δημόσιων οργανισμών και φορέων, τοπικών κυβερνητών, μη κυβερνητικών οργανισμών, πανεπιστημίων και διεθνών οργανισμών'.

Στην πράξη, σύμφωνα με τις εκθέσεις των Açıkgöz & Biehl (2020) και Rottmann (2020), οι εμπλεκόμενοι φορείς μπορούν να διαχωριστούν σε (α) Κρατικούς φορείς, (β) Δήμους, (γ) Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και (δ) Διεθνείς Οργανισμούς, για τους οποίους σημειώνουν τα εξής:

(α) Κρατικοί Φορείς

- Η Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης διαθέτει συγκεκριμένο Τμήμα Εναρμόνισης και Επικοινωνίας, το οποίο είναι υπεύθυνο για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εναρμόνιση σε συντονισμό με τους

υπόλοιπους αρμόδιους φορείς. Επίσης έχει δημιουργήσει ομάδες εργασίας εναρμόνισης εντός των περιφερειακών της τμημάτων σε 30 επαρχίες, ενώ στις υπόλοιπες επαρχίες έχει ορίσει προσωπικό-συνδέσμους που είναι υπεύθυνοι για δράσεις και δραστηριότητες που σχετίζονται με την εναρμόνιση.

Η εν λόγω Υπηρεσία έχει οργανώσει αρκετά προγράμματα και σεμινάρια, ενώ στην ιστοσελίδα της περιλαμβάνονται οι δράσεις που έλαβαν χώρα σε διάφορες περιοχές στην Τουρκία, όπως για παράδειγμα "Σεμινάρια για την ασφάλεια και την κοινωνική αρμονία", "Συναντήσεις αρμονίας", "Συναντήσεις αρμονίας της γειτονιάς " ή "Δραστηριότητες συνομιλίας και μεταξύ μας αρμονίας". Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι η εν λόγω ενότητα δεν έχει ανανεωθεί τα τελευταία δύο χρόνια. Επιπλέον η PMM έχει δημιουργήσει αρκετά φυλλάδια στα τουρκικά και μια εφαρμογή για κινητά στα τουρκικά, γερμανικά, αγγλικά, περσικά, ρωσικά και αραβικά, στα οποία υπάρχουν σημαντικές πληροφορίες για την καθημερινότητα στην Τουρκία, την εκπαίδευση, νομικά θέματα και άλλα. Επίσης έχει δημιουργήσει ιστοσελίδα για την ένταξη των παιδιών προσφύγων όπου παρέχονται πληροφορίες στα τουρκικά, αγγλικά και αραβικά.

- Το YIMER (Κέντρο Επικοινωνίας Αλλοδαπών) παρέχει κάθε μέρα σε 24ωρη βάση πληροφορίες και υπηρεσίες κυρίως σχετικά με την πρόσβαση σε νομικά καθεστώτα, μέσω τηλεφωνικής γραμμής βοήθειας, του ιστότοπου (www.yimer.gov.tr) και διαδικτυακής εφαρμογής σε 6 γλώσσες (Τουρκικά, Αγγλικά, Ρωσικά, Αραβικά, περσικά και γερμανικά). Μεταξύ άλλων, συχνές ερωτήσεις, ανακοινώσεις και ετήσιες αναφορές μετανάστευσης είναι προσβάσιμες μέσω του ανωτέρω ιστότοπου.

- Λόγω της φύσης του, το ζήτημα της ένταξης εμπίπτει σε διαφορετικούς τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική πολιτική και ο πολιτισμός. Ανάλογα, όλα τα αρμόδια τουρκικά Υπουργεία αναλαμβάνουν αντίστοιχους ρόλους και αρμοδιότητες σύμφωνα με τα καθήκοντά τους. Τα κύρια Υπουργεία και οι θεσμοί που δραστηριοποιούνται στο κομμάτι της εναρμόνισης είναι το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Οικογένειας, Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών, το Υπουργείο Υγείας και η Προεδρία Θρησκευτικών Υποθέσεων, τα οποία διαθέτουν ξεχωριστά τμήματα ή διευθύνσεις που ειδικεύονται στο μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα.

- Όσον αφορά τους τομείς που σχετίζονται με τις πολιτικές μακροπρόθεσμης ένταξης, το ίδρυμα Ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Ισότητας της Τουρκίας και ο θεσμός του Διαμεσολαβητή είναι βασικοί παράγοντες στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων και της κοινωνικής συνοχής. Το ίδρυμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ισότητας της Τουρκίας διεξάγει δραστηριότητες για την προστασία και τη βελτίωση των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων στη βάση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, διασφαλίζοντας το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση των προσώπων, αποτρέποντας τις διακρίσεις στην χρήση δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται από το νόμο και ενεργώντας σύμφωνα με αυτές τις αρχές, για την αποτελεσματική καταπολέμηση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης, λειτουργώντας ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης. Ο θεσμός του Διαμεσολαβητή λαμβάνει καταγγελίες για όλους τους κρατικούς θεσμούς και οργανισμούς που χρησιμοποιούν δημόσια εξουσία και πόρους, ενώ μπορούν να υποβάλουν καταγγελία όλα τα φυσικά πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων.

(β) Δήμοι

Οι Δήμοι είναι ένας από τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς στον τομέα της ένταξης. Έχουν ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων βάσει του σχετικού τουρκικού νόμου και μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες και πρωτοβουλίες κάθε είδους για την κάλυψη των κοινών τοπικών αναγκών των κατοίκων της πόλης. Αυτό περιλαμβάνει πέραν των βασικών υπηρεσιών, τη στέγαση, τον πολιτισμό και τις τέχνες, τον τουρισμό, τη νεολαία και τον αθλητισμό, τις κοινωνικές υπηρεσίες, την επαγγελματική κατάρτιση και άλλα. Πλην όμως, στην Τουρκία αρχικά υπήρχε κάποιος δισταγμός για το εάν οι Δήμοι νομιμοποιούνται να παρέχουν υπηρεσίες σε πρόσφυγες. Αυτό συνέβη διότι ο σχετικός Νόμος ανέφερε ότι οι δημοτικές υπηρεσίες προσφέρονται σε 'πολίτες'. Το ζήτημα αυτό νομικά ξεκαθαρίστηκε με την υπαγωγή των προσφύγων σε άλλη κατηγορία ατόμων που μπορούν να λάβουν τις δημοτικές υπηρεσίες και περιγράφεται σε άλλο άρθρο που προβλέπει ότι 'όποιος κατοικεί στα όρια δημοτικού διαμερίσματος δικαιούται να του παρέχονται ίσες υπηρεσίες'. Σημαντικό πρόβλημα όμως παραμένει για Δήμους στους οποίους ζει μεγάλος αριθμός προσφύγων, το γεγονός ότι ο προϋπολογισμός και τα χρήματα που λαμβάνουν από το κράτος υπολογίζονται βάση του αριθμού των δημοτών. Σε περιπτώσεις όπως αυτή του Δήμου Σανλιούρφα αυτό συνεπάγεται σημαντική διαφοροποίηση, καθώς οι δημότες ανέρχονται σε 1,9 εκατομμύρια, ενώ ο συνολικός πληθυσμός μαζί με τους Σύρους πρόσφυγες σε 2,5 εκατομμύρια. Τέλος, τα τελευταία χρόνια, αρκετοί Μητροπολιτικοί Δήμοι, σε πόλεις που φιλοξενούν μεγάλους πληθυσμούς ξένων, όπως η Κωνσταντινούπολη και το Γκαζιαντέπ, έχουν αναπτύξει έγγραφα Στρατηγικής Μετανάστευσης και Ένταξης.

(γ) Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

Οι ΜΚΟ διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην παροχή υπηρεσιών όσον αφορά την πρόσβαση των μεταναστών σε βασικές υπηρεσίες και τα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά δικαιώματα, ενώ αναγνωρίζονται ως βασικοί εταίροι σύμφωνα με το άρθρο 96

παράγραφος 3 του Νόμου 6458/2013 για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία. Στην Τουρκία, υπάρχουν πολυάριθμες ΜΚΟ που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με το έργο της ένταξης προσφύγων και μεταναστών. Ορισμένα από αυτά λειτουργούν «κοινοτικά κέντρα» ή «κέντρα πολλαπλών υπηρεσιών» που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και πόρους, καθώς και συμβουλευτικές υπηρεσίες, κυρίως σε Σύρους υπό προσωρινή προστασία σχετικά με την εκπαίδευση, την υγεία, την αγορά εργασίας, την κοινωνική βοήθεια και υποστήριξη, νομικά ζητήματα και διαδικασίες εγγραφής καθώς και διοργάνωση μαθημάτων, εκπαιδεύσεων και κοινωνικών δραστηριοτήτων για τη διευκόλυνση της προσαρμογής στην κοινωνική ζωή. Η ASAM, το HRDF, η Support to Life και η Τουρκική Ερυθρά Ημισέληνος είναι μεταξύ αυτών των οργανώσεων που βρίσκονται σε διαφορετικές επαρχίες και παρέχουν υπηρεσίες σε μετανάστες και πρόσφυγες. Επιπρόσθετα, ΜΚΟ έχουν δημιουργηθεί και από τις κοινωνίες των προσφύγων με σκοπό την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, αλλά και την συνεισφορά στην διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών.

(δ) Διεθνείς Οργανισμοί

Όλες οι υπηρεσίες του ΟΗΕ στην Τουρκία, ανάλογα με το επιμέρους αντικείμενό τους παρέχουν έργο που σχετίζεται με την ένταξη των προσφύγων και μεταναστών, όπως η απασχόληση, η υγεία, η εκπαίδευση (UN Women, UNDP, ILO, UNICEF, UNFPA, WHO). Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης και άλλοι διεθνείς οργανισμοί όπως το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής (ICMPD), είναι οι κύριοι φορείς που εργάζονται άμεσα σε διάφορες πτυχές της ένταξης των προσφύγων με την τουρκική Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης, από την υποστήριξη για ανάπτυξης πολιτικής έως τη διαμοιρασμό ακριβών και ενημερωμένων πληροφοριών.

Αναφορικά με τις δύο τελευταίες κατηγορίες, των ΜΚΟ και των Διεθνών Οργανισμών, αναφέρεται επιπρόσθετα ότι αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ένταξης τόσο λόγω των προγραμμάτων άμεσης κοινωνικής συνοχής που διαχειρίζονται όσο και επειδή αποτελούν σύνδεσμο μεταξύ της τουρκικής κοινωνίας και των προσφύγων. Για ορισμένους μετανάστες, οι εργαζόμενοι στους οργανισμούς αυτούς είναι οι μόνοι Τούρκοι με τους οποίους αλληλεπιδρούν σε τακτική βάση. Σε γενικές γραμμές βοηθούν τους πρόσφυγες να διαχειριστούν τα νόμιμα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την απασχόληση καλύπτοντας τα κενά μεταξύ των επίσημων πολιτικών και της πραγματικότητας. Παρέχουν επίσης μεταφραστικές υπηρεσίες και εκτελούν προγράμματα που σχετίζονται με τα επίσημα μέτρα ένταξης, όπως η επαγγελματική κατάρτιση, η

γλωσσική εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη. Ένας άλλος βασικός τομέας στον οποίο δραστηριοποιούνται είναι η δημιουργία χώρων όπου οι τοπικές κοινωνίες και οι κοινωνίες των προσφύγων μπορούν να συναντηθούν, να περάσουν χρόνο μαζί και να γνωρίσουν ο ένας τον άλλον.

Τομείς ενσωμάτωσης

Παρ' ότι όπως αναφέρθηκε η Τουρκία αποφεύγει την ενσωμάτωση ως έννοια, βρίσκουμε στην πολιτική της διαδικασίες και δράσεις σε βασικούς τομείς, όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση, η εργασιακή απασχόληση, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και η στέγαση, οι οποίοι καταγράφονται τόσο ως δικαιώματα των προσφύγων σύμφωνα με την Σύμβαση του 1951 για τους Πρόσφυγες, όσο και κάποιοι από τους βασικότερους παράγοντες στην διαδικασία ενσωμάτωσης σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και την διεθνή βιβλιογραφία (European Commission, 2020; Rottmann, 2020; Κανάρης 2017). Η διαφοροποίηση αυτή δείχνει ότι η Τουρκία έχει αντιληφθεί την πραγματικότητα του θέματος και την μακροχρόνια παρουσία κυρίως των Σύρων προσφύγων, υιοθετώντας προς τούτο πολιτικές σε συγκεκριμένους κοινωνικούς τομείς (Eminoğlu, 2022; Makovsky, 2019).

Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι έχει επιλέγει να αναλυθούν περαιτέρω, βασικοί τομείς διαδικασιών ενσωμάτωσης αναφορικά με τους Σύρους πρόσφυγες στους οποίους έχει χορηγηθεί το καθεστώς της Προσωρινής Προστασίας, καθώς αποτελούν την πιο 'εμφανή' ομάδα μεταξύ των αλλοδαπών που αναζητούν διεθνή προστασία στην Τουρκία, τόσο σε δημογραφικό επίπεδο όσο και από υπό το πρίσμα της πολιτικής και της έρευνας (Açikgöz & Biehl, 2020).

Σύμφωνα με το άρθρο 89 του Νόμου 6458/2013 'για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία', αλλά και από τα στοιχεία που σημειώνονται στο "Syrian Barometer-2020" του Erdoğan (2021) και στις εκθέσεις των Asylum Information Database (2021) και Rottmann (2020), καταγράφονται τα εξής:

(α) Εργασιακή Απασχόληση

Η εργασιακή απασχόληση προβλέπεται και από το Έγγραφο Στρατηγικής για την εναρμόνιση - Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Τουρκίας ως ένας παράγοντας εναρμόνισης, ενώ οι αρχές και οι διαδικασίες που διέπουν την απασχόληση καθορίζονται από το Υπουργείο Οικογένειας, Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών σε συνεργασία με το Υπουργείο

Εσωτερικών. Για την έκδοση της άδειας εργασίας απαιτείται να πληρούνται οι κάτωθι προϋποθέσεις:

- Ο αιτών να βρίσκεται στην Τουρκία με το καθεστώς προσωρινής προστασίας για τουλάχιστον 6 μήνες
- Η εργασία είναι δυνατή μόνο στην πόλη όπου είναι εγγεγραμμένος,
- Ο αριθμός των εργαζομένων υπό προσωρινή προστασία δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος από το 10% του συνολικού αριθμού εργαζομένων σε μια επιχείρηση
- Η αίτηση για την άδεια εργασίας πρέπει να υποβάλλεται από τον εργοδότη με τον οποίο θα συνεργαστεί ο υπό προσωρινή προστασία αλλοδαπός
- Δεν μπορεί να καταβληθεί μισθός κάτω από τον επίσημο κατώτατο μισθό

Μελέτες μεγάλης κλίμακας στο πεδίο, διαπιστώνουν ότι το 30-40% των Σύρων προσφύγων εργάζεται, γεγονός που σε σύνολο 3,6 εκατομμυρίων προσφύγων, ισοδυναμεί με 1 – 1,4 εκατομμύρια Σύρων εργαζομένων. Επιπλέον, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά του τουρκικού Υπουργείου Οικογένειας, Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών (2019,2020,2021), το έτος 2021 εκδόθηκαν σε Σύρους κατόχους Προσωρινής Προστασίας 91.500 άδειες εργασίας (86.165 σε άνδρες και 5.335 σε γυναίκες), ενώ συνολικά για τα έτη 2019 έως και 2021 εκδόθηκαν 217.656. Στον αριθμό αυτό συμπεριλαμβάνονται και οι ανανεώσεις των ήδη υπάρχουσών αδειών εργασίας, καθώς όπως προβλέπεται και αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικογένειας, Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών (2022), η ισχύς τους είναι για ένα έτος και δύναται να ανανεώνεται ετησίως έως και για 3 χρόνια. Από αυτά τα δεδομένα μπορεί να υπολογισθεί ότι η πλειοψηφία των Σύρων προσφύγων (περίπου 1 εκατομμύριο), εργάζονται ανεπίσημα χωρίς νομική προστασία και δικαιώματα. Εξάλλου στην Τουρκία, το 30% περίπου των Τούρκων εργαζόμενων πολιτών, δεν καλύπτεται από κανένα φορέα κοινωνικής ασφάλειας, γεγονός που σημαίνει ότι από τα 30 εκατομμύρια «εργατικό δυναμικό», περίπου τα 7-9 εκατομμύρια εργάζονται «άτυπα». Αυτή ακριβώς η μεγάλη άτυπη οικονομία είναι που επέτρεψε στους Σύρους πρόσφυγες να βρουν χώρο για εργασία.

(β) Πρόσβαση στην Εκπαίδευση

Σύμφωνα με την τουρκική νομοθεσία, η «βασική εκπαίδευση» για τα παιδιά αποτελείται από 12 χρόνια, χωρισμένα σε 3 επίπεδα των 4 ετών το καθένα. Όλα τα παιδιά στην τουρκική δικαιοδοσία, συμπεριλαμβανομένων των ξένων υπηκόων και των παιδιών που τους έχει χορηγηθεί το καθεστώς προσωρινής προστασίας, έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες «βασικής εκπαίδευσης» που παρέχονται σε δημόσια σχολεία. Το Έγγραφο Στρατηγικής για την εναρμόνιση - Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Τουρκίας, το οποίο αναφέρει

βασικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν από την Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης αναφέρεται και στην εκπαίδευση, την οποία προβλέπει ως έναν από τους έξι τομείς επικέντρωσης.

Ο αριθμός των Σύρων παιδιών σχολικής ηλικίας στην Τουρκία, δηλαδή 5 έως 18 ετών, είναι (06.10.2022) 1.228.000, ήτοι το 34% περίπου όλων των Σύριων υπό Προσωρινή Προστασία. Ο αριθμός των παιδιών της Συρίας που λαμβάνουν την τουρκική εκπαίδευση αυξάνονται συνεχώς και το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 έφτασε τις 774.257, ενώ καταγράφεται ισορροπία στην κατανομή τους ως προς το φύλο. Με βάση αυτά τα στοιχεία συμπεραίνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας, περίπου 35%, βρίσκονται εκτός σχολείων (Regional, Refugee and Resilience Plan, 2022).

Η πλειοψηφία των μαθητών είναι εγγεγραμμένοι σε τουρκικά δημόσια σχολεία, ενώ το 1,5% φοιτούν στα Προσωρινά Εκπαιδευτικά Κέντρα, όπου η γλώσσα εκπαίδευσης είναι τα αραβικά και παράλληλα υπάρχουν εντατικά μαθήματα εκμάθησης της τουρκικής γλώσσας.

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Τουρκία έχει δεχθεί μεγάλη πίεση από τον μεγάλο αυτό Σύρων μαθητών και καινούρια σχολεία κατασκευάζονται με κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Αναφορικά με την ανώτερη εκπαίδευση, καταγράφεται επίσης μια αυξητική τάση με τον αριθμό των Σύρων μαθητών που εισήχθησαν σε Πανεπιστημιακά Ιδρύματα να ανέρχεται το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 σε 37.236 . Το τουρκικό κράτος με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του επιλέγει να καταβάλει προσπάθειες για να αυξήσει τον αριθμό των Σύρων φοιτητών στα τουρκικά Πανεπιστήμια, προκειμένου μεταξύ άλλων αυτοί να λειτουργήσουν ως παράγοντες εναρμόνισης με την τουρκική κοινωνία, αλλά και να συνεισφέρουν στην ίδια την χώρα.

(γ) Πρόσβαση σε υπηρεσίες Υγείας

Οι Σύροι πρόσφυγες οι οποίοι δεν έχουν καμία ασφαλιστική κάλυψη υγείας και που δεν έχουν τα οικονομικά μέσα να πληρώσουν για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, καλύπτονται από το δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Τουρκίας, ενώ επείγουσες ιατρικές υπηρεσίες παρέχονται ακόμη και σε μη εγγεγραμμένους Σύρους πρόσφυγες. Οι ιατρικές υπηρεσίες, εξαιρουμένων των επειγουσών, παρέχονται στις επαρχίες τις οποίες είναι εγγεγραμμένοι, ενώ επιπλέον για το κόστος της φαρμακευτικής αγωγής υπάρχει 80% επιδότηση, η οποία καλύπτεται από την Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης.

Εκτός από τις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας και τα δημόσια νοσοκομεία, οι Σύροι μπορούν επίσης να εξυπηρετηθούν σε ένα από τα 169 'Κέντρα Υγείας Μεταναστών', που βρίσκονται στις επαρχίες με προσφυγικούς πληθυσμούς υψηλής πυκνότητας. Τα κέντρα αυτά στελεχώνονται τόσο από Σύριους γιατρούς και νοσηλευτές, όσο και από δίγλωσσο (τουρκοαραβικά) τουρκικό ιατρικό προσωπικό.

Ανάμεσα στις ιατρικές υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από δημόσια ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης στους Σύρους με καθεστώς Προσωρινής Προστασίας είναι και οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Μία από τις δυσκολίες που παρατηρείται κατά την πρόσβαση των Σύρων προσφύγων στις υπηρεσίες υγείας, είναι η έλλειψη διερμηνέων στις περισσότερες εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, γεγονός που καθιστά την επικοινωνία με τους παρόχους πολύ δύσκολη, με ορισμένες ΜΚΟ, όπως η Τουρκική Ερυθρά Ημισέληνος (KIZILAY) και η ASAM να προσπαθούν να καλύψουν αυτό το κενό.

(δ) Στέγαση

Στην Τουρκία δεν υπάρχει πρόβλεψη για παροχή στέγης στου δικαιούχους καθεστώτος Προσωρινής Προστασίας. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η πλειοψηφία των Σύρων προσφύγων ζουν σε αστικές περιοχές κοντά στην τουρκοσυριακή μεθόριο, στην πρωτεύουσα Άγκυρα και στα δυτικά της χώρας, εξασφαλίζοντας την στέγη μόνοι τους, ενώ στις επίσημες κρατικές δομές, που βρίσκονται ως επί το πλείστον σε επαρχίες στα σύνορα με την Συρία, ζει μόνο το 1,4% των Σύρων προσφύγων που βρίσκονται στην Τουρκία. Μάλιστα αρμόδια για να αποφασίσει ποιος θα μείνει σε μία εκ των κρατικών δομών είναι η Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης.

Κεφάλαιο 3^ο: Αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης ενσωμάτωσης

Επικρατούσα κατάσταση

Προκειμένου να γίνει η αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης ενσωμάτωσης των προσφύγων -και ειδικότερα των Σύρων- που ζουν στην Τουρκία, κρίνεται απαραίτητο να αποτυπωθούν κάποια σημεία και γεγονότα που σκιαγραφούν την επικρατούσα κατάσταση στη χώρα, και τα οποία επηρεάζουν και επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα.

1. Το προσφυγικό ζήτημα για τους Τούρκους πολίτες

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του τουρκικού Πανεπιστημίου Kadir Has (2021) με τίτλο “Turkey Trends 2021”, όπου παρουσιάζονται έπειτα από έρευνα οι κοινωνικές τάσεις στην Τουρκία, το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα σε ποσοστό 17,9 % αποτελεί για τους Τούρκους πολίτες το σημαντικότερο πρόβλημα, έπειτα από την οικονομία με 22,7 %, καταγράφοντας σημαντική αύξηση, καθώς το 2020 το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν σε μόλις 6% .

2. Η τουρκική οικονομία

Άρθρο του Askew J. στο euronews (2022) αναφορικά με την κρίση στην τουρκική οικονομία αναφέρει μεταξύ άλλων ότι: Η οικονομία της Τουρκίας είναι σε πολύ άσχημη κατάσταση, με τον αυξανόμενο πληθωρισμό και την πτώση της αξίας του τουρκικού νομίσματος (τουρκική λίρα) να έχουν οδηγήσει εκατομμύρια Τούρκους στο χείλος της οικονομικής καταστροφής επηρεάζοντας εργοστάσια, αγρότες και εμπόρους σε ολόκληρη τη χώρα. Καθώς υποτιμάται η αξία του τουρκικού νομίσματος, τα πράγματα όπως καύσιμα, υλικά, τεχνολογία, που εισάγονται από το εξωτερικό γίνονται πιο ακριβά και τροφοδοτείται ένας πληθωρισμός ρεκόρ, μεταξύ των υψηλότερων ποσοστών στην Ευρώπη. Το Τουρκικό Στατιστικό Ινστιτούτο ανέφερε ότι ο πληθωρισμός έφτασε σε υψηλό 25 ετών στο 85,5% τον Οκτώβριο του 2022, αν και πολλοί ισχυρίζονται ότι το πραγματικό ποσοστό είναι πιθανότατα ακόμη υψηλότερο. Ανεξάρτητοι αναλυτές εκτιμούν ότι ο ετήσιος πληθωρισμός ήταν στην πραγματικότητα 176,0%. Η αύξηση του κόστους παραγωγής επηρεάζει τις τουρκικές επιχειρήσεις, ενώ οι μισθοί των ανθρώπων έχουν μειωθεί, καθώς πλέον τα χρήματά του έχουν μικρότερη αγοραστική δύναμη.

3. Η διαμονή των Σύρων προσφύγων

Όπως έχει αναφερθεί, οι Σύροι πρόσφυγες έχουν εγκατασταθεί σε όλη την Τουρκία χωρίς κεντρικό σχεδιασμό, γεγονός που δημιουργεί σημαντικές

δυσκολίες για τις τοπικές διοικήσεις των περιοχών κυρίως με πυκνό πληθυσμό Σύρων, και οδηγεί σε στα αστικά περιβάλλοντα σε φαινόμενα γκετοποίησης (Erdogan, Şener and Ağca, 2021). Είναι χαρακτηριστικό ότι οι υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι δημοτικοί πολιτικοί παράγοντες θεωρούν ότι η κάλυψη των αναγκών των τοπικών πληθυσμών προσφύγων/μεταναστών δεν αποτελεί πολιτική προτεραιότητα για αυτούς, καθώς δεν είναι «ψηφοφόροι», ενώ διστάζουν να τους παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες, καθώς πιστεύουν ότι τέτοιες παρεμβάσεις θα μείωνε τη δημοτικότητά τους μέσα στην τοπική κοινωνία, ή ακόμα περισσότερο ενδεχομένως να τους κατηγορήσουν ότι «δεν δίνουν προτεραιότητα στους δικούς τους ανθρώπους» (Benlisoy, Açıkgöz & Biehl, 2022).

4. Εξομάλυνση σχέσεων με Συρία

Οι Karadsheh & Kourdi (2022), σημειώνουν ότι η Τουρκία, παρότι κάποτε ορκισμένος εχθρός του καθεστώτος Άσαντ της Συρίας, με το οποίο σταμάτησε τις διπλωματικές σχέσεις, και τον Πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν να το περιγράφει ως «τρομοκρατικό» που θα «πλήρωνε το τίμημα» για τις ζωές των Σύριων που χάθηκαν στον πόλεμο, στέλνει τελευταία μηνύματα ότι είναι έτοιμη να αρχίσει να συνομιλεί με αυτό. Κάτι τέτοιο σηματοδοτεί μία δραματική αλλαγή από τη θέση της Άγκυρας την τελευταία δεκαετία, καθώς υπήρξε ένας από τους κύριους υποστηρικτές της συριακής αντιπολίτευσης και των ένοπλων φατριών που έχουν πολεμήσει για την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ, ενώ ο τουρκικός στρατός διατηρεί παρουσία εντός της Συρίας σε περιοχές που ελέγχει μαζί με τις δυνάμεις της συριακής αντιπολίτευσης.

«Δεν υπάρχει προϋπόθεση για διάλογο [με τη Συρία]. Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ο σκοπός και ο στόχος αυτού του διαλόγου», δήλωσε ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Μεβλούτ Τσαβούσογλου σε συνέντευξή του την 23.08.2022, έπειτα και από ανάλογες δηλώσεις του Τούρκου Προέδρου (Arab news, 2022), ο οποίος την 15.12.2022 φέρεται να πρότεινε στον Ρώσο ομόλογό του Βλαντιμίρ Πούτιν τη δημιουργία τριμερούς μηχανισμού με τη Ρωσία και τη Συρία για να επιταχυνθεί η διπλωματία μεταξύ Άγκυρας και Δαμασκού, αναφέροντας ότι "Πρώτα οι υπηρεσίες πληροφοριών μας, μετά οι υπουργοί Άμυνας και μετά οι υπουργοί Εξωτερικών (των τριών χωρών) θα μπορούσαν να συναντηθούν. Μετά τις συναντήσεις τους, εμείς ως ηγέτες μπορεί να συναντηθούμε. Το πρότείνω στον κ. Πούτιν και έχει θετική άποψη για αυτό" (Toksabay & Hayatsever, 2022).

5. Η Συρία παραμένει μη ασφαλές περιβάλλον για επιστροφές προσφύγων

Οι ανωτέρω εξελίξεις έχουν συγκλονίσει πολλούς Σύρους πρόσφυγες στην Τουρκία, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς διέφυγαν από τη εκεί βία και φοβούνται για τη ζωή τους αν επιστρέψουν στην πατρίδα τους (Karadsheh & Kourdi, 2022). Όπως αναφέρουν οι Jordan A., Akil S. & Shaar K. (2022), παρά την τάση ομαλοποίησης που παρατηρείται την τελευταία περίοδο με το καθεστώς Άσσαντ, δεν μπορεί να θεωρηθεί η Συρία ασφαλές περιβάλλον για επιστροφές προσφύγων, αφού εκθέσεις από οργανισμούς όπως η Διεθνής Αμνηστία και το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τονίζουν τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν αθώοι Σύροι κατά την επιστροφή τους. Παράλληλα, καταγράφουν ιστορίες ανθρώπων που μετά την επιστροφή τους έρχονται σε επαφή με το καθεστώς της Συρίας και τον μηχανισμό ασφαλείας της, και αποδεικνύουν ότι παρά τη μείωση των στρατιωτικών επιχειρήσεων, εξακολουθούν να εφαρμόζονται τακτικές όπως αυθαίρετες συλλήψεις, καταπατήσεις δικαιωμάτων, ‘εξαφανίσεις’, βασανιστήρια, εκβιασμοί, βιασμοί και θάνατοι.

6. Εθελούσιες και μη επιστροφές Σύρων

Παρ’ όλα αυτά, όπως ανέφερε ο Τούρκος Πρόεδρος την 28.10.2022, η Τουρκία έχει εξασφαλίσει και πραγματοποιήθηκαν εθελοντικές επιστροφές περίπου 530.000 ανθρώπων στις ασφαλείς ζώνες που δημιούργησε στη Συρία, συνεπεία των στρατιωτικών επιχειρήσεων που πραγματοποίησε (Guldogan, 2022). Παράλληλα η τουρκική κυβέρνηση έχει ήδη ανακοινώσει ότι σχεδιάζει να εγκαταστήσει περίπου 1 εκατομμύριο Σύρους σε σπίτια που θα χτιστούν στα βορειοδυτικά της Συρίας και παρ’ ότι περίπου 800 Σύροι πρόσφυγες επιστρέφουν στη χώρα τους από την Τουρκία κάθε εβδομάδα, όπως δήλωσε αξιωματούχος της Ύπατης Αρμοστείας οι συνθήκες δεν είναι κατάλληλες για μεγάλο αριθμό οικειοθελών επιστροφών (Kucukgozmen, 2022).

Πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι όπως αναφέρει η οργάνωση Human Rights Watch (2022), οι τουρκικές αρχές μεταξύ Φεβρουαρίου και Ιουλίου 2022 συνέλαβαν αυθαίρετα, κράτησαν και απέλασαν εκατοντάδες Σύρους πρόσφυγες (άντρες και αγόρια) στη Συρία. Οι απελαθέντες Σύροι ανέφεραν στο Human RightsWatch ότι Τούρκοι αξιωματούχοι τους συνέλαβαν στα σπίτια, τους χώρους εργασίας και στο δρόμο, τους κράτησαν σε κακές συνθήκες, τους περισσότερους τους χτύπησαν και τους κακοποίησαν, τους ανάγκασαν να υπογράψουν έντυπα εθελοντικής επιστροφής και τους οδήγησαν σε συνοριακά σημεία με τη βόρεια Συρία όπου τους ανάγκασαν να περάσουν. Συνεχίζοντας, σημειώνει η ερευνήτρια Nadia Hardman από τον ίδιο οργανισμό (2022, σελ. 1) ότι :

«Κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου, οι τουρκικές αρχές έχουν συγκεντρώσει εκατοντάδες Σύρους πρόσφυγες, ακόμη και ασυνόδευτα παιδιά, και τους αναγκάζουν να επιστρέψουν στη βόρεια Συρία. Παρόλο που η Τουρκία παρείχε προσωρινή προστασία σε 3,6 εκατομμύρια Σύρους πρόσφυγες, φαίνεται τώρα ότι προσπαθεί να κάνει τη βόρεια Συρία χώρο 'χωματερής' προσφύγων».

7. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Κοινωνικής Δικτύωσης

Η παραπληροφόρηση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης τόσο προήλθε όσο και τροφοδότησε το αρνητικό δημόσιο αίσθημα για τους πρόσφυγες, όπου στο πλαίσιο της αυξανόμενης ανεργίας και του πληθωρισμού, διακινούνται στο διαδίκτυο ψευδείς ειδήσεις σχετικά με τους Σύρους πρόσφυγες αναφορικά με την εγκληματικότητα και τα οικονομικά τους πλεονεκτήματα, όπως για παράδειγμα αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που υποστηρίζουν ότι Σύροι επιτίθενται σε Τούρκους πολίτες, «παίρνουν» τις δουλειές και τις κατοικίες τους, αγοράζουν σπίτια που αρνούνται να νοικιάσουν σε τουρκόφωνους, δεν πληρώνουν τους λογαριασμούς ή τους φόρους τους και λαμβάνουν άδικα διάφορες κοινωνικές παροχές και επιδόματα από την κυβέρνηση (Tahiroğlu, 2022).

8. Επερχόμενες εκλογές και αντιπροσφυγική ρητορική από όλα τα πολιτικά κόμματα

Οι επερχόμενες Προεδρικές και Βουλευτικές εκλογές που αναμένεται να διενεργηθούν στην Τουρκία τον Ιούνιο του 2023, σε συνδυασμό με το προφανή αντιπροσφυγικό αίσθημα των ψηφοφόρων, έχει ωθήσει τα περισσότερα πολιτικά κόμματα να σκληρύνουν τις θέσεις τους σχετικά με τη μετανάστευση και έχει δημιουργήσει ακόμη και 'αντιπροσφυγικά' κόμματα (Tahiroğlu, 2022).

Σύμφωνα με τον Nashed (2022), οι κύριες θέσεις των τουρκικών κομμάτων, τα οποία έχουν υποσχεθεί να διώξουν τους Σύρους πρόσφυγες από την Τουρκία εάν κερδίσουν τις επερχόμενες εκλογές, μπορούν να καταγραφούν ως εξής:

- i. το κυβερνών Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν έχει αναλάβει τη δέσμευση να διευκολύνει την «εθελοντική» επιστροφή ενός εκατομμυρίου προσφύγων στη βόρεια Συρία. Υποστηρίζει επίσης ότι από το 2016 περισσότεροι από 500.000 Σύροι έχουν ήδη επιστρέψει στην περιοχή. Τα αντιπολιτευόμενα κόμματα υιοθετούν μία ακόμα σκληρότερη στάση.
- ii. Το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (CHP) υποσχέθηκε να επιστρέψει και τα 3,7 εκατομμύρια Σύρους που ζουν στην Τουρκία εντός δύο ετών υπογράφοντας μια συμφωνία με τη Δαμασκό.

iii. Το Καλό Κόμμα (İYİ), συνέκρινε τους Σύρους πρόσφυγες με «σκουπίδια» και υποσχέθηκε να τους μεταφέρει σε «στρατόπεδα συγκέντρωσης» πριν τους εκδιώξει μέσα σε τρία χρόνια.

ix. Η πιο σκληρή και αντιπροσφυγική ρητορική, ωστόσο, προέρχεται από τον Ümit Özdağ, τον ηγέτη του ακροδεξιού Κόμματος της Νίκης (Zafer Partisi), το οποίο ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 2021. Ενώ ο Özdağ παραμένει στο περιθώριο της τουρκικής πολιτικής, η αντιμεταναστευτική ρητορική του διαμορφώνει τις κυρίαρχες απόψεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι τον Μάιο του 2022, παρήγγειλε και δημοσίευσε ταινία μικρού μήκους στην οποία παρουσιάζεται η Τουρκία του 2043 ως μία χώρα που ένα συριακό πολιτικό κόμμα κερδίζει τις εκλογές και ορίζει τα αραβικά ως επίσημη γλώσσα.

9. Περιστατικά σε βάρος προσφύγων

Η άνοδος του αντιμεταναστευτικού αισθήματος, ο ρατσισμός και οι διακρίσεις κατά των Σύρων προσφύγων είναι πλέον διαδεδομένες στην Τουρκία με τα ρατσιστικά περιστατικά σε βάρος τους να έχουν αυξηθεί προκαλώντας από λεκτικές ρατσιστικές επιθέσεις σε όλους του κοινωνικούς τομείς (όπως μεταξύ άλλων τα σχολεία και οι εργασιακοί χώροι) έως σοβαρότερα περιστατικά όπως επιθέσεις στις γειτονιές που μένουν και δολοφονίες, ενώ είναι πιθανό ο πραγματικός αριθμός των περιστατικών να είναι πολύ μεγαλύτερος, δεδομένης της επιφυλακτικότητας των προσφύγων να αναφέρουν τις επιθέσεις λόγω φόβου (Washingtonpost, 2022; The New Arab, 2022; Al-monitor, 2022).

Ενδεικτικά σημειώνονται τα κάτωθι περιστατικά επιθέσεων σε βάρος Σύρων προσφύγων στην Τουρκία, που έλαβαν δημοσιότητα και σύμφωνα με τα τουρκικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν ρατσιστικά κίνητρα:

i. Την 17 Ιουλίου 2020 στην Προύσα, ένας 17χρονος Σύρος πρόσφυγας ο οποίος εργαζόταν σε τοπική αγορά, όταν προσπάθησε να υπερασπιστεί γυναίκα ομοεθνή του που δέχθηκε προσβολές από ομάδα 4 ατόμων, δέχθηκε βίαιη επίθεση με αποτέλεσμα τον θάνατό του (Cumhuriyet,2020).

ii. Την 11 Αυγούστου 2021 στην περιοχή Altındağ της Άγκυρας, μετά τον θάνατο 18χρονου Τούρκου υπηκόου συνεπεία συμπλοκής μεταξύ Σύρων και Τούρκων, εκατοντάδες άνθρωποι ξεχύθηκαν στους δρόμους και επιτέθηκαν σε σπίτια και επιχειρήσεις Σύρων προσφύγων που ζουν εκεί, φωνάζοντας αντισυριακά και ισλαμιστικά συνθήματα (DunyaR.english, 2021).

iii. Τον Μάιο του 2022 στο Γκαζιαντέπ, ένας άνδρας κλώτσησε στο κεφάλι μία 70χρονη πρόσφυγα με νοητική αναπηρία από την Συρία που καθόταν σε παγκάκι,

ισχυριζόμενος κατά τη σύλληψή του ότι νόμιζε πως ήθελε να απαγάγει κάποιο παιδί (AHaber, 2022).

ix. Την 06 Ιουνίου 2022 στην Κωνσταντινούπολη, τρία άτομα επιτέθηκαν σε σπίτι όπου διέμεναν Σύροι εργάτες, χτυπώντας τα παράθυρα και τις πόρτες και ζητώντας από τα άτομα που έμεναν σε αυτό να φύγουν, ενώ όταν ένας εκ των Σύρων προσφύγων (22 ετών) που έμεναν εκεί βγήκε από το σπίτι, ένας από την επιτιθέμενη ομάδα τον πυροβόλησε με πιστόλι στο κεφάλι τραυματίζοντάς τον θανάσιμα (Sabah, 2022).

x. Τον Ιούλιο του 2022 στην Κωνσταντινούπολη, ένας 21χρονος Σύρος πρόσφυγας, ο οποίος προσπάθησε να αποτρέψει καβγά μεταξύ ατόμων, έχασε την ζωή του όταν μαχαιρώθηκε από έναν από τους διαπληκτιζόμενους, ενώ σύμφωνα με μάρτυρα, ο δράστης μαχαίρωσε το θύμα όταν έμαθε ότι είναι Σύρος και λέγοντας του ‘Δεν μπορείς να μας χωρίσεις’ (Artigerçek,2022).

Αξιολόγηση

Ερμηνεύοντας την ανωτέρω περιγραφείσα τρέχουσα κατάσταση στην Τουρκία, δύναται να αξιολογηθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης των Σύρων προσφύγων στους οποίους έχει χορηγηθεί το καθεστώς Προσωρινής Προστασίας στην Τουρκία. Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι στην παρούσα εργασία επιλέγεται να αξιολογηθεί η ενσωμάτωση ως εναρμόνιση, έννοια που όπως καταγράφηκε παραπάνω, χρησιμοποιείται επίσημα στην πολιτική της Τουρκίας στο μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα, καθώς παρ’ όλο που στους Σύρους πρόσφυγες έχουν δοθεί δικαιώματα που αποτελούν και βασικούς τομείς ενσωμάτωσης, η τουρκική πολιτική απορρίπτει επίσημα την ενσωμάτωση ως λύση για το μέλλον των προσφύγων και υιοθετεί την προσέγγιση της εναρμόνισης.

Μπορεί να εξαχθεί λοιπόν το συμπέρασμα ότι η ενσωμάτωση των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία δεν βρίσκεται σε ικανοποιητικό σημείο. Το προσφυγικό ζήτημα, όπως σημειώθηκε, αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο ζήτημα που απασχολεί την τουρκική κοινωνία, το οποίο σε συνδυασμό με ένα περιβάλλον όπου οι Σύροι πρόσφυγες ‘βρίσκονται παντού’ και διαμένουν κυρίως σε αστικά περιβάλλοντα, και την ίδια στιγμή η οικονομία βρίσκεται σε κρίση, οδηγεί σημαντικό μέρος της τουρκικής κοινωνίας να υιοθετεί μία στάση ‘μη αποδοχής’ των Σύρων προσφύγων. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Κοινωνικής Δικτύωσης, αποτυπώνουν την δυσαρέσκεια αυτή, η οποία με τη σειρά της τροφοδοτεί την αντιπροσφυγική ρητορική -ακραία σε πολλές περιπτώσεις- που παρουσιάζουν όλα τα πολιτικά κόμματα της Τουρκίας, ενόψει και των επικείμενων

Προεδρικών και Βουλευτικών εκλογών. Τα αντιπροσφυγικά αισθήματα της τουρκικής κοινωνίας, πέραν των λεκτικών επιθέσεων σε βάρος Σύρων σε διάφορους κοινωνικούς τομείς, έχουν οδηγήσει και σε ακραίες συμπεριφορές, ακόμα και με δολοφονίες Σύρων προσφύγων.

Από την άλλη πλευρά, αυτή της κοινωνίας των προσφύγων, σε όλη αυτή την κατάσταση, έρχεται να προστεθούν ζητήματα, όπως η εξομάλυνση των σχέσεων Τουρκίας-Συρίας, οι μη εθελούσιες επιστροφές Σύρων, αλλά και οι εξαγγελίες για επιστροφή Σύρων σε 'ασφαλείας ζώνες' που δημιουργεί η Τουρκία στα βόρεια της Συρίας, τα οποία οδηγούν σε επιπλέον ανασφάλεια και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλουν στη δημιουργία κατάλληλου κλίματος για ενσωμάτωση/εναρμόνιση. Αντιθέτως, όλα αυτά τα ζητήματα, που έχουν κοινό παρανομαστή την επιστροφή τους σε ένα κατά πολλούς μη ασφαλές περιβάλλον, είναι ενδεικτικά της επιλογής του τουρκικού κράτους να επιλέγει την επιστροφή των προσφύγων και όχι την ενσωμάτωση τους ως βιώσιμη λύση.

Στην παρούσα χρονική στιγμή, στην ίδια άποψη καταλήγουν διάφοροι φορείς που δραστηριοποιούνται στο προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα στην Τουρκία, με διαφοροποιήσεις μόνο στο μέγεθος του προβλήματος. Ενδεικτική είναι η θέση της Ύπατης Αρμοστείας (2022), όπου σημειώνει χαρακτηριστικά ότι «Η στάση των ανθρώπων στην Τουρκία απέναντι στους πρόσφυγες έχει αλλάξει από φιλόξενη σε στάση ανεκτικότητας. Εκφράζουν όλο και περισσότερο την κούραση να αποτελούν οι πρόσφυγες μέρος της κοινότητάς τους».

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η έρευνα του Καθηγητή Erdoğan (2022), "Syrian Barometer-2021 – Framework of life in harmony with Syrians". Πρόκειται για έρευνα η οποία διεξάγεται από το Πανεπιστήμιο Άγκυρας, με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας και η οποία αποτελεί έρευνα με πληθώρα ερωτημάτων με κύριο προσανατολισμό την ενσωμάτωση και το δείγμα να προέρχεται τόσο από την κοινότητα των Σύρων προσφύγων (1.423 άτομα), όσο και από την κοινότητα της χώρας υποδοχής, ήτοι Τούρκων πολιτών (2.253 άτομα) από διάφορες επαρχίες της τουρκικής επικράτειας, ενώ παράλληλα χρησιμοποιείται ως έννοια ενσωμάτωσης, αυτή της εναρμόνισης και της κοινωνικής συνοχής (Erdoğan, 2021). Η έρευνα αποτελεί σημαντική πηγή δεδομένου ότι η πολιτική ένταξης είναι ένας σχετικά νέος τομέας για την Τουρκία και οι πηγές δεδομένων που μπορούν να μετρήσουν τον βαθμό ενσωμάτωσης ή εναρμόνισης των προσφύγων δεν έχουν επεκταθεί αρκετά, ενώ η Προεδρία Διαχείρισης Μετανάστευσης παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή του Εγγράφου Στρατηγικής Εναρμόνισης και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, με έρευνες, συναντήσεις και δημοσκοπήσεις, πλην όμως τα

αποτελέσματα δεν δημοσιοποιούνται, παρά αξιολογούνται και παρουσιάζονται στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων (Açikgöz & Biehl, 2020). Επιπλέον, σύμφωνα με το Migration Data Portal (2020), οι κύριες πηγές δεδομένων για την μέτρηση της ενσωμάτωσης των προσφύγων είναι οι απογραφές, οι έρευνες στα νοικοκυριά, οι έρευνες εργατικού δυναμικού και οι έρευνες συνθηκών διαβίωσης.

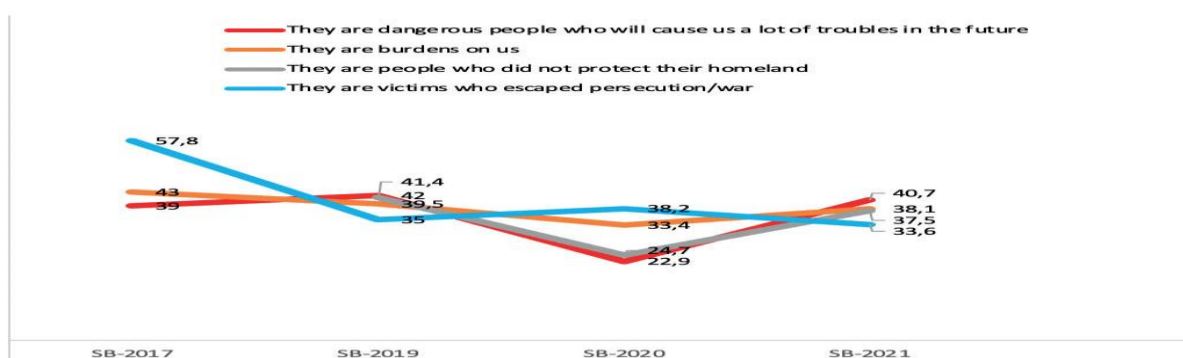
Στη συνέχεια θα παρουσιασθούν στοιχεία από την πρόσφατη δημοσιοποιημένη έρευνα Syrian Barometer – 2022, η οποία έρχεται ως συνέχεια προηγούμενων μελετών τα έτη 2017, 2019 και 2020, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να καταγραφούν παράλληλα και οι τάσεις που παρατηρούνται στον τομέα αυτό.

Μέσα από ένα πλήθος κατηγοριών ερωτήσεων της έρευνας επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν αυτές των (α) χαρακτηρισμός Σύρων προσφύγων, (β) κοινωνική απόσταση και (γ) «συμβίωση» στο μέλλον, εκτιμώντας ότι καταγράφοντας τα αποτελέσματά σε αυτούς τους τομείς γίνεται παράλληλα δυνατή η αξιολόγηση του βαθμού κοινωνικής συνοχής και εναρμόνισης μεταξύ προσφύγων και τουρκικής κοινωνίας.

(α) Χαρακτηρισμός

Υπάρχουν αλλαγές στους χαρακτηρισμούς που δίνει η τουρκική κοινωνία για τους Σύρους, με έννοιες που δίνουν έμφαση στις ανησυχίες να έρχονται στο προσκήνιο. Η τουρκική κοινωνία, η οποία χαρακτήριζε τους Σύρους για μεγάλο χρονικό διάστημα ως «καταπιεσμένους, θύματα, ανθρώπους που δραπετεύουν από τον πόλεμο/την καταπίεση», προτιμά όλο και περισσότερο πλέον τα τελευταία χρόνια, χαρακτηρισμούς με εκφράσεις ανησυχίας. Στην έρευνα του 2021, οι τρεις πρώτες εκφράσεις που έρχονται στο μυαλό των Τούρκων συμμετεχόντων αναφορικά με του Σύρους είναι «επικίνδυνοι άνθρωποι που θα δημιουργήσουν προβλήματα στο μέλλον», «άνθρωποι που μας αποτελούν βάρος» και «άνθρωποι που δεν προστατεύουν τους την ίδια τη χώρα» (πίνακας 6).

Describe Syrians (Multiple Responses -Top 4 responses) (%)

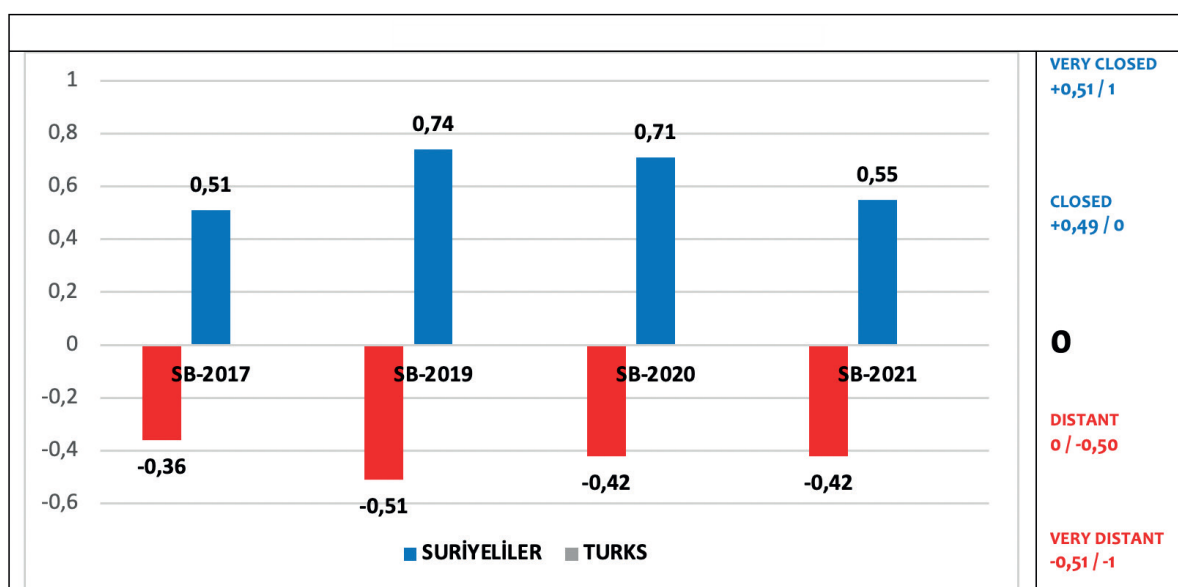

Πίνακας 6, πηγή Syrians Barometer 2021

(β) Κοινωνική απόσταση

Η μέτρηση κοινωνικής απόστασης, πραγματοποιείται μέσα από δέκα διαφορετικές προτάσεις, για τις οποίες ζητείται στους ερωτηθέντες να δηλώσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν με καθεμία από αυτές. Μέσα σε αυτές περιλαμβάνονται προτάσεις όπως «Δεν θα με ενοχλούσε αν παιδιά Σύρων εγγραφούν στο ίδιο σχολείο με τα παιδιά μου», «Δεν θα με ενοχλούσε να δουλέψω με έναν Σύριο στον ίδιο χώρο εργασίας», «Δεν θα με ενοχλούσε να μένω με έναν Σύριο στο ίδιο κτίριο», «Μπορώ να είμαι φίλος με έναν Σύρο» κι άλλα. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η τουρκική κοινωνία συνεχίζει και διατηρεί μεγάλη κοινωνική απόσταση από τους Σύρους, ενώ από την πλευρά των Σύρων προς τους Τούρκους, αν και η κοινωνική απόσταση αναφέρουν ότι είναι μικρή, φαίνεται ότι βρίσκεται σε αυξητική τάση.

SOCIAL DISTANCE

Πίνακας 7, πηγή Syrians Barometer 2021

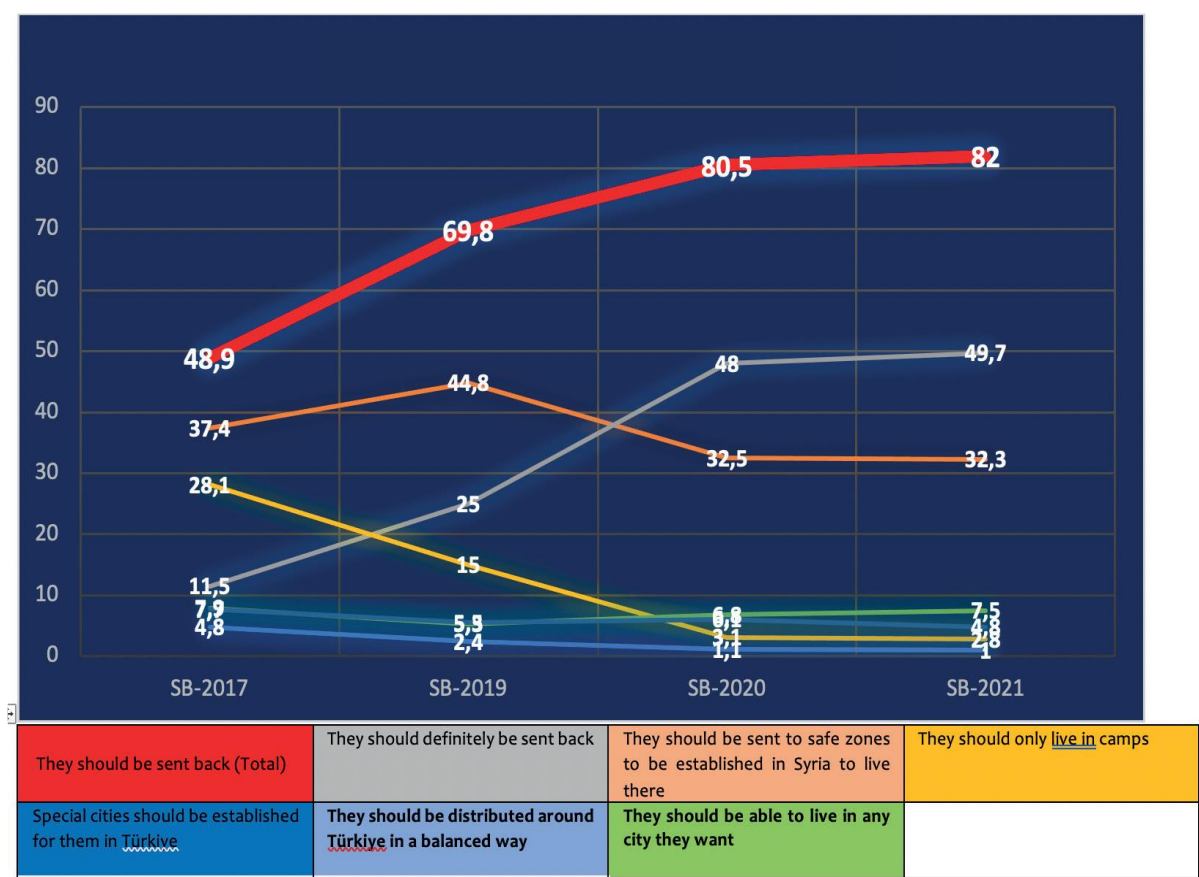
(γ) «Συμβίωση» στο μέλλον

Παρόλο που η έρευνα δείχνει ότι η τουρκική κοινωνία φαίνεται να θεωρεί γεγονός τη μόνιμη παραμονή των Σύριων στην Τουρκία, παράλληλα τονίζει ότι η βούληση για μελλοντική συμβίωση είναι πολύ αδύναμη και ότι υπάρχει μια «ακούσια αποδοχή».

Το ποσοστό όσων διαφώνησαν με τη δήλωση «Μπορούμε να ζήσουμε μαζί με τους Σύρους με ηρεμία» είναι υψηλό και στις τέσσερις έρευνες, στο 75% το 2017, στο 82,6% το 2019, στο 77,9% το 2020 και στο 78,5% το 2021.

Στο ερώτημα «Πού πρέπει να ζουν οι Σύριοι», παρατηρείται ότι η κοινωνία απορρίπτει την προσδοκία της συμβίωσης και απαιτεί την επιστροφή τους. Το άθροισμα των ποσοστών εκείνων που συμφωνούν ότι «οι Σύριοι πρέπει οπωσδήποτε να επιστραφούν» (2017: 11,5%, 2019: 25%, 2020: 48%, 2021: 49,7%) και εκείνων που συμφωνούν ότι «Θα πρέπει να σταλούν σε ασφαλείς ζώνες που θα δημιουργηθούν στη Συρία για να ζήσουν εκεί» (2017: 37,4%, 2019: 44,8%, 2020: 32,5%, 2021: 32,3%) διαμορφώνεται σε 2017: 48,9%, 2019: 69,8% , 2020: 80,5% και 2021: 82% (πίνακας 8).

WHERE SHOULD SYRIANS IN TÜRKİYE LIVE?

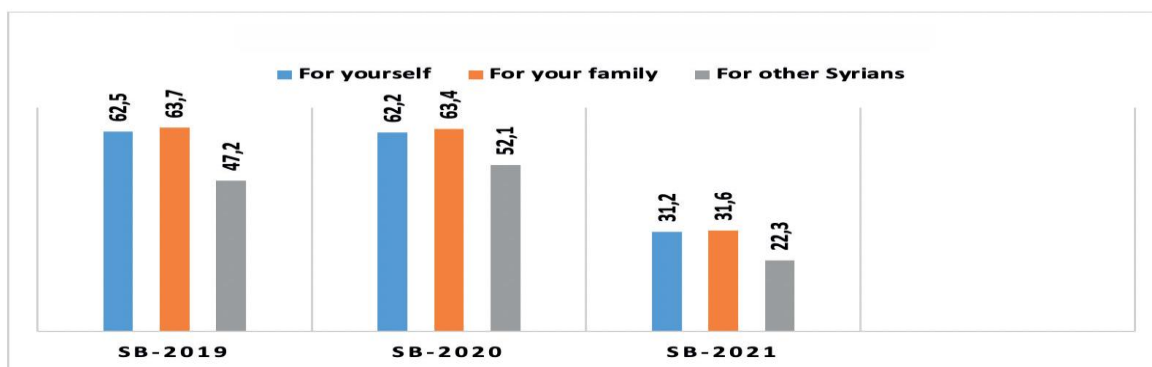

Πίνακας 8, πηγή Syrians Barometer 2021

Πώς βλέπουν όμως οι ίδιοι Σύριοι πρόσφυγες το μέλλον τους;

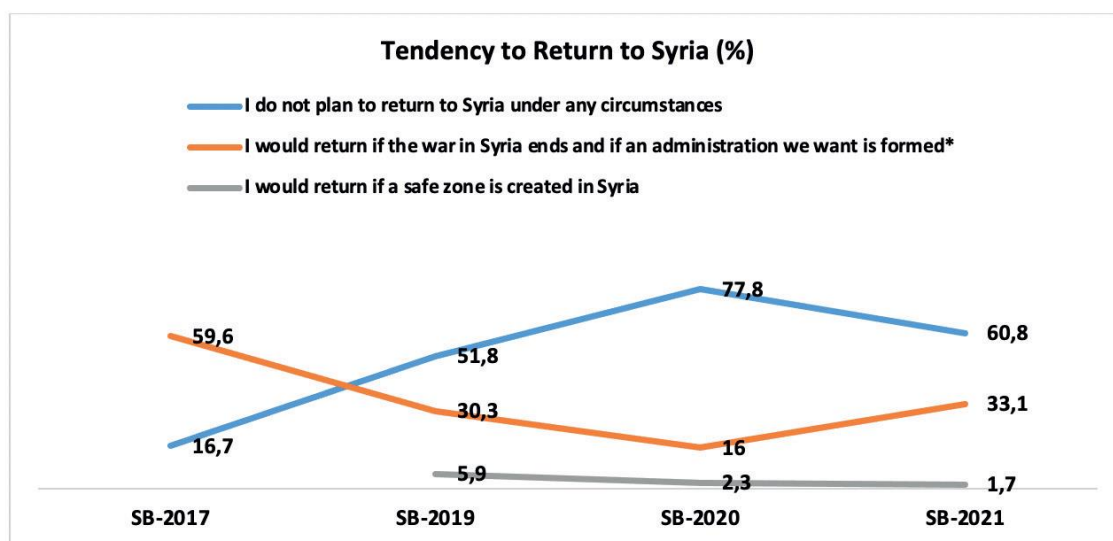
Στην έρευνα του 2021 προκύπτει μια σημαντική αλλαγή στις μελλοντικές προσδοκίες των Σύριων στην Τουρκία. Στο ερώτημα «Πιστεύετε ότι υπάρχει μέλλον στην Τουρκία για εσένα», την οικογένειά σου και για άλλους Σύρους;», ενώ το 2019 και 2020 περισσότερο από το 62% των Σύρων πίστευαν ότι υπήρχε μέλλον για αυτούς στην Τουρκία, το ποσοστό αυτό μειώθηκε κατά το ήμισυ στο 31,2% το 2021 (πίνακας 9).

Future Expectatlns In Türkiye (%)

Πίνακας 9, πηγή Syrians Barometer 2021

Όπως φαίνεται στον πίνακα 10, όσον αφορά την «επιστροφή στη Συρία», η κορυφαία απάντηση το 2021 ήταν «Δεν σκοπεύω να επιστρέψω στη Συρία σε καμία περίπτωση», όπως ήταν και τα έτη 2019 και 2020. Βέβαια, ενώ το ποσοστό αυτής της απάντησης ήταν 16,7% το 2017, αυξήθηκε σε 51,8% το 2019 και σε 77,8% το 2020. Το 2021 μειώθηκε σε 60,8% καταγράφοντας μείωση 17%, με την πτώση να κατευθύνεται στη δεύτερη επιλογή «Θα επέστρεφα αν τελειώσει ο πόλεμος στη Συρία και εάν σχηματισθεί η κυβέρνηση που θέλω». Ξεκάθαρο ωστόσο είναι το γεγονός ότι πάνω από το 60% των συμμετεχόντων δεν θέλουν καθόλου να επιστρέψουν στη Συρία και σχεδόν κανείς δεν θέλει να μετακινηθεί στις «ασφαλείς ζώνες».

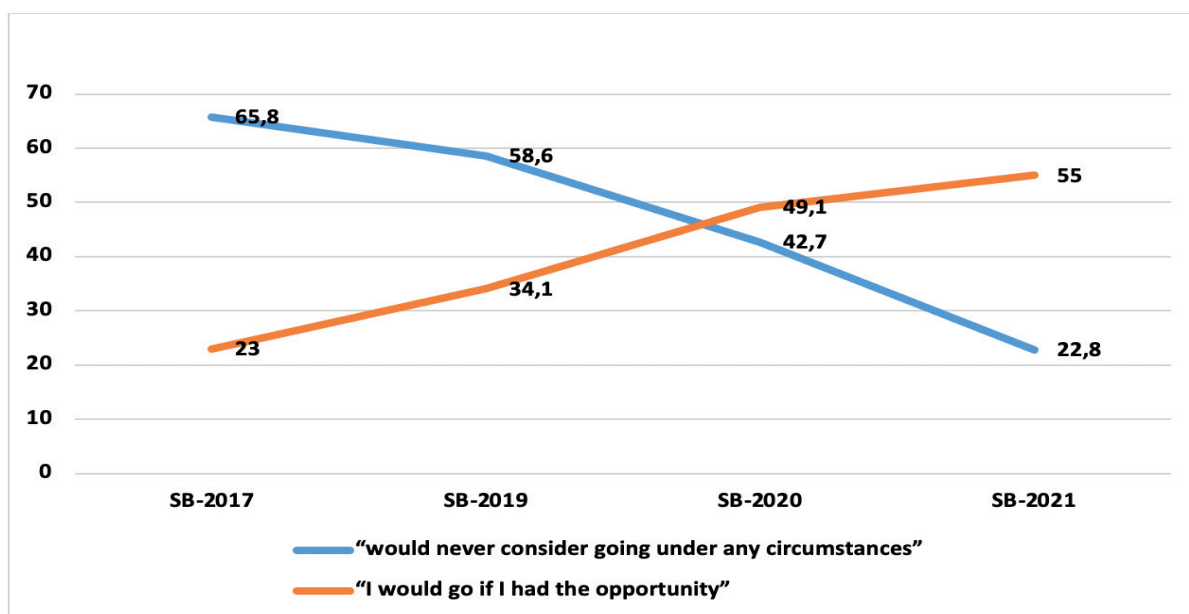

Πίνακας 10, πηγή Syrians Barometer 2021

Επιπλέον καταγράφεται ότι με τη δήλωση «Θέλω να πάω σε άλλη χώρα» συμφωνεί το ποσοστό ρεκόρ 64,2% των ερωτηθέντων, ενώ σημαντική αύξηση παρουσιάζει το ποσοστό των Σύρων που λένε «μπορώ να προσπαθήσω να πάω παράνομα εάν χρειαστεί». Τις προθέσεις των Σύρων να μετακινηθούν σε τρίτη χώρα δείχνουν και οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση «Θα θέλατε να μετακινηθείτε σε άλλη χώρα εκτός από την Τουρκία και τη Συρία;» (πίνακας 11). Η απάντηση «Θα πήγαινα αν είχα την ευκαιρία» έχει αναδειχθεί ως η κορυφαία απάντηση τόσο το 2020 με 49,1% όσο και το 2021 με 55%. Η ίδια απάντηση κατετάγη δεύτερη το 2017 με 23% και 34,1% το 2019. Η απάντηση "δεν θα σκεφτόμουν ποτέ να πάω σε καμία περίπτωση", η οποία ήταν η κορυφαία απάντηση τόσο το 2017 όσο και το 2019 , με ποσοστά 65,8% και 58,6% αντίστοιχα, κατέβηκε το 2021 στο 22,8%.

“Would you want to move to a country other than Türkiye and Syria?” (%)

Πίνακας 11, πηγή Syrians Barometer 2021

Η επιθυμία για μετάβαση σε τρίτη χώρα στην Ευρώπη γενικότερα, δοκιμάστηκε και με μια άλλη ερώτηση. Μετά την απόφαση της Τουρκίας την 28 Φεβρουαρίου 2020, να εφαρμόσει πολιτική ανοιχτών θυρών στα σύνορα με την Ελλάδα και τα συνακόλουθα γεγονότα, το Βαρόμετρο 2020 και 2021 ρωτάει τους Σύρους «εάν η Τουρκία αποφασίσει ξανά να μην ελέγξει (δηλαδή να ανοίξει) τα σύνορα, θα πηγαίνατε;» (πίνακας 12). Το 2020 το 8% των ερωτηθέντων απάντησε ότι «θα πήγαινε» και το 2,5% είπε ότι «σίγουρα θα πηγαίνα» (άθροισμα 10,5%). Το 2021 τα ποσοστά θετικών απαντήσεων αυξήθηκαν και 19,2% απάντησαν ότι «θα πήγαινα», ενώ «σίγουρα θα πηγαίνα» απάντησαν 16,7% (άθροισμα 35,9%).

Would you go if Türkiye decides again not to control (open) the European borders?		
	SB-2020%	SB-2021%
Definitely wouldn't go	28,4	28,0
Wouldn't go	51,7	27,1
Undecided	8,3	7,2
Would go	8,0	19,2
Definitely would go	2,5	16,7
No idea / No response	1,1	1,8
Total	100,0	100,0

Πίνακας 12, πηγή Syrians Barometer 2021

Συγκεντρωτικά και βάση των ανωτέρω παραταθέντων αποτελεσμάτων της έρευνας, προκύπτουν κάποια σημαντικά συμπεράσματα αναφορικά με την διαδικασία ενσωμάτωσης/εναρμόνισης των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία, τα οποία έρχονται σε συμφωνία με την αξιολόγηση της επικρατούσας κατάστασης όπως ήδη περιγράφηκε. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Καθηγητής Erdoğan (2022):

«Στην τουρκική κοινωνία παρατηρείται σημαντική μείωση της κοινωνικής αποδοχής και αλληλεγγύης και αύξηση των ανησυχιών. Παρατηρείται ότι η «αλληλεγγύη» των πρώτων χρόνων έχει μετατραπεί αρχικά σε «εύθραυστη κοινωνική αποδοχή» και μετά την τελευταία περίοδο σε «ανοχή». Στα ευρήματα των Syrians Barometer 2017, 2019, 2020 και SB-2021 υπάρχει μια αξιοσημείωτη σταθερότητα και αποφασιστικότητα στη γενική προσέγγιση και στάση της τουρκικής κοινωνίας σχετικά με τους Σύρους. Η τουρκική κοινωνία επιθυμεί οι Σύροι να επιστρέψουν, αλλά πιστεύει ότι οι Σύροι θα είναι μόνιμοι στη χώρα και ότι δεν θα επιστρέψουν οικειοθελώς. Αυτό δημιουργεί άγχος. Η απαίτηση και η προσδοκία της πλειοψηφίας της τουρκικής κοινωνίας είναι να σταλούν οι Σύροι πίσω στις χώρες τους. Παρατηρείται ότι η απαίτηση αυτή είναι παρόμοια σε όλα τα κοινωνικά και πολιτικά στρώματα.»

Από την άλλη πλευρά, αυτής της κοινωνίας των Σύρων προσφύγων, με το πέρασμα των ετών αυξάνεται η ανησυχία για το μέλλον στην Τουρκία, και παράλληλα η σκέψη για μετακίνηση από την Τουρκία. Σχεδόν δύο στου τρεις Σύρους πρόσφυγες δεν σκέφτονται το ενδεχόμενο επιστροφής στην Συρία, ένας τους τρεις λέει ότι θα επέστρεφε αν

σχηματίζονταν κυβέρνηση της επιλογής του, ενώ σχεδόν το σύνολο δεν επιθυμεί την μετακίνηση στις ασφαλές ζώνες που δημιουργεί και προκρίνει ως λύση η τουρκική κυβέρνηση. Την ίδια στιγμή βλέπουμε ότι αυξάνεται το ενδιαφέρον και η πρόθεση για μετακίνηση σε άλλη τρίτη χώρα, στην Ευρώπη.

Η εικόνα που αποτυπώνεται λοιπόν μέσα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα και μια προσεκτική ανάγνωση της τρέχουσας κατάστασης στην Τουρκία, δείχνουν ότι το μέλλον των Σύρων στην Τουρκία είναι αβέβαιο και ο στόχος της εναρμόνισης όπως δίνεται από την πολιτική της Τουρκίας ως «[...] ικανότητα ανάπτυξης μιας κοινής αίσθησης του ανήκειν [...] κοινωνική αποδοχή των μεταναστών και κουλτούρα της συνύπαρξης» δεν επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό, ούτε από την πλευρά της κοινωνίας υποδοχής, ούτε από την πλευρά της κοινωνίας των προσφύγων. Δεν μπορεί να εννοηθεί ότι η εναρμόνιση επιτυγχάνεται όταν το κάθε μέρος διατηρεί και με την πάροδο των ετών αντί να μειώσει αυξάνει τις κοινωνικές αποστάσεις από το άλλο και το μέλλον που βλέπουν και οι δύο πλευρές είναι η μετακίνηση και απομάκρυνση των προσφύγων. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι σε σχετική ερώτηση «Σε ποιο βαθμό έχουν ενσωματωθεί οι Σύροι στην τουρκική κοινωνία/στην Τουρκία;», η τουρκική κοινωνία είναι αρκετά απαισιόδοξη όσον αφορά το θέμα της κοινωνικής συνοχής, κρίνοντας την κάθε χρόνο και λιγότερο επιτυχημένη και παρά την αύξηση της διάρκειας της ‘κοινής’ παραμονής τους, θεωρεί ότι οι Σύροι πρόσφυγες δεν ενσωματώνονται.

Συμπέρασμα

Όπως καταγράφηκε στην παρούσα εργασία, η Τουρκία διατηρώντας τον γεωγραφικό περιορισμό στην Σύμβαση για τους Πρόσφυγες του 1951 επιλέγει να αντιμετωπίζει τους ανθρώπους που αναζητούν ασφαλές καταφύγιο στη χώρα με όρους προσωρινής φιλοξενίας, απορρίπτοντας ουσιαστικά την ενσωμάτωση ως μία βιώσιμη λύση για αυτούς και προκρίνοντας είτε την επιστροφή τους στις χώρες καταγωγής τους σε 'εθελούσια και ασφαλή βάση', είτε την μετεγκατάσταση σε τρίτες χώρες. Ο προσφυγικός πληθυσμός στην Τουρκία, ο οποίος ανέρχεται στα 4 εκατομμύρια και είναι η χώρα που φιλοξενεί τους περισσότερους πρόσφυγες στον κόσμο τα τελευταία οχτώ χρόνια, αποτελείται από 3,7 εκατομμύρια Σύρους στους οποίους έχει χορηγηθεί καθεστώς Προσωρινής Προστασίας και περίπου 330.000 αιτούντων και κατόχων Διεθνούς Προστασίας, κυρίως από χώρες όπως Αφγανιστάν, Ιράν και Ιράκ (UNHCR, 2022). Λόγω του μεγάλου αριθμού και της πολιτικής σημασίας της περίπτωσης των Σύρων, επιλέχθηκε η εργασία να επικεντρωθεί με την αυτή την κατηγορία προσφύγων.

Όπως διαπιστώθηκε η ενσωμάτωση, ή εναρμόνιση και κοινωνική συνοχή όπως επιλέγει η τουρκική κυβέρνηση δεν επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό, με την τουρκική κοινωνία να δείχνει κουρασμένη και να θέλει οι Σύροι πρόσφυγες να επιστρέψουν. Οι Τούρκοι πολιτικοί, ενόψει των επικείμενων εκλογών ικανοποιούν την επιθυμία των ψηφοφόρων με ανάλογες υποσχέσεις. Είναι όμως κάτι τέτοιο ρεαλιστικό και εφικτό ή μήπως πρέπει να αναγνωρίσουν αυτήν την πραγματικότητα και να σχεδιάσουν πολιτικές ένταξης που να προάγουν την κοινωνική αρμονία μεταξύ πολιτών και προσφύγων προστατεύοντας.

Σε ένα περιβάλλον που οι εξελίξεις είναι συνεχείς, όπως για παράδειγμα στον τομέα εξομάλυνσης των σχέσεων με το καθεστώς της Συρίας, διαπιστώθηκε η διατήρηση μίας κατάστασης αβεβαιότητας για το μέλλον των Σύρων προσφύγων, η οποία δημιουργεί ένταση τόσο στον πληθυσμό των ίδιων των προσφύγων όσο και στην τουρκική κοινωνία, και η οποία με τη σειρά της μεταξύ άλλων οδηγεί σε αύξηση των Σύρων προσφύγων που προσπαθούν ακόμα και παράνομα να μεταβούν σε χώρες της Ευρώπης. Όπως προκύπτει από επίσημα δημοσιοποιημένα στοιχεία των αρμόδιων ευρωπαϊκών οργανισμών FRONTEX και European Union Agency for Asylum (EUAA), το 2022 παρατηρείται αύξηση (σχεδόν διπλασιασμός) των εντοπισμών Σύρων υπηκόων κατά την παράνομη διέλευση ευρωπαϊκών συνόρων στην μεταναστευτική διαδρομή της ανατολικής Ευρώπης (Τουρκία προς Ελλάδα, Βουλγαρία & Κύπρο), ενώ οι αιτήσεις για χορήγηση ασύλου μετά από συνεχείς μηνιαίες αυξήσεις ξεπέρασαν τις αντίστοιχες του 2016 (FRONTEX, 2022 &

EAUU 2022). Τα δεδομένα αυτά, τα οποία όπως προκύπτει καθιστούν την ενσωμάτωση των προσφύγων στην Τουρκία, ως έναν εκ των παραγόντων που επηρεάζει τις προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη και δεδομένου ότι το ευρωπαϊκό περιβάλλον δεν είναι αυτό του 2015 με πολλές χώρες να έχουν υιοθετήσει πλέον αυστηρότερη στάση απέναντι στους πρόσφυγες, πρέπει να σηματοδοτήσουν σοβαρές συζητήσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου τόσο σε πολιτικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο στο πεδίο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Νόμος 6458/2013 ‘για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία’
- *Άρθρο 4* «Κανένας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Νόμου δεν επιτρέπεται να επιστραφεί σε μέρος όπου μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική τιμωρία ή μεταχείριση, ή όπου η ζωή ή η ελευθερία του θα απειλούνταν εξαιτίας της φυλής του, της θρησκείας του, της εθνικότητας του, της συμμετοχής του σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή της πολιτική του άποψης.»
- *Άρθρο 61* «Άτομο που ως αποτέλεσμα γεγονότων που συμβαίνουν σε ευρωπαϊκές χώρες και λόγω βάσιμου φόβου ότι θα διωχθεί για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και είναι ανίκανο ή, λόγω αυτού του φόβου, είναι απρόθυμο να επωφεληθεί από την προστασία αυτής της χώρας· ή το οποίο, μη έχοντας υπηκοότητα και βρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης διαμονής του ως αποτέλεσμα τέτοιων γεγονότων, δεν είναι σε θέση ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν, θα λάβει το καθεστώς του πρόσφυγα μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας προσδιορισμού.»
- *Άρθρο 62* «Άτομο που ως αποτέλεσμα γεγονότων που συμβαίνουν εκτός ευρωπαϊκών χωρών και λόγω βάσιμου φόβου ότι θα διωχθεί για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν μπορεί ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν είναι διατεθειμένο να επωφεληθεί από την προστασία αυτής της χώρας· ή το οποίο, μη έχοντας υπηκοότητα και βρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής ως αποτέλεσμα τέτοιων γεγονότων, δεν είναι σε θέση ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν, θα λάβει το καθεστώς του υπό όρους πρόσφυγα μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας προσδιορισμού. Οι υπό όρους πρόσφυγες επιτρέπεται να διαμένουν προσωρινά στην Τουρκία έως ότου επανεγκατασταθούν σε τρίτη χώρα.»
- *Άρθρο 63* «Σε αλλοδαπό ή ανιθαγενή, που δεν θα μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε πρόσφυγας ούτε υπό όρους πρόσφυγας, χορηγείται το καθεστώς της επικουρικής προστασίας, διότι εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής ή στη χώρα [πρώην] συνήθους διαμονής μπορεί:
  - α) να καταδικαστεί σε θάνατο ή να αντιμετωπίσει την εκτέλεση της θανατικής ποινής·

- β) να αντιμετωπίσει βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία·
- γ) να αντιμετωπίσει σοβαρή απειλή για τον εαυτό του λόγω της αδιάκριτης βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εθνικής ένοπλης σύγκρουσης· και ως εκ τούτου δεν είναι σε θέση ή για το λόγο μιας τέτοιας απειλής δεν επιθυμεί να επωφεληθεί από την προστασία της χώρας καταγωγής του ή της χώρας [πρώην] συνήθους διαμονής του.»
- *Άρθρο 89* «(1) Ο αιτών ή ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας και τα μέλη της οικογένειάς έχουν πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
(2) Η πρόσβαση σε κοινωνική βοήθεια και υπηρεσίες μπορεί να ανανεωθεί σε αιτούντες ή δικαιούχους διεθνούς προστασίας που έχουν ανάγκη.
(3) Για όσους αιτούντες ή δικαιούχους διεθνούς προστασίας που:
α) δεν καλύπτονται από καμία ιατρική ασφάλιση και δεν διαθέτουν οικονομικές δυνατότητες [για την παροχή ιατρικών υπηρεσιών] ισχύουν οι διατάξεις του περί Κοινωνικής Ασφάλισης και Καθολικής Ιατρικής Ασφάλισης Νόμου № 5510 της 31/05/2006. Για την καταβολή των ασφαλιστρών για λογαριασμό προσώπων που επωφελούνται από την καθολική ιατρική ασφάλιση, διατίθενται κονδύλια στον προϋπολογισμό της Γενικής Διεύθυνσης. Τα πρόσωπα, των οποίων τα ασφαλίστρα καταβάλλονται από τη Γενική Διεύθυνση, καλούνται να συνεισφέρουν πλήρως ή εν μέρει ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες.
β) εκείνοι που αργότερα θα διαπιστωθεί ότι είχαν ήδη ιατρική ασφαλιστική κάλυψη ή τα οικονομικά μέσα ή ότι είχαν υποβάλει αίτηση [για άσυλο] με αποκλειστικό σκοπό να λάβουν ιατρική
Η περίθαλψη δηλώνεται στην Αρχή Κοινωνικής Ασφάλισης το αργότερο εντός δέκα ημερών για τη λήξη της καθολικής ασφάλισης υγείας και οι δαπάνες που σχετίζονται με τη θεραπεία και τη φαρμακευτική αγωγή τους επιστρέφονται.
(4) Όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας:
α) ένας αιτών ή ένας υπό όρους πρόσφυγας μπορεί να υποβάλει αίτηση για άδεια εργασίας μετά από έξι μήνες από την ημερομηνία υποβολής αξίωσης διεθνούς προστασίας.
β) ο πρόσφυγας ή ο δικαιούχος επικουρικής προστασίας, με τη χορήγηση του καθεστώτος, μπορεί να εργάζεται ανεξάρτητα ή να απασχολείται, με την επιφύλαξη των διατάξεων που προβλέπονται σε άλλη νομοθεσία που περιορίζει τους αλλοδαπούς να ασκούν ορισμένες θέσεις εργασίας και επαγγέλματα. Το έγγραφο ταυτότητας που θα εκδοθεί σε πρόσφυγα ή δικαιούχο επικουρικής

προστασίας αντικαθιστά επίσης την άδεια εργασίας και τα στοιχεία αυτά αναγράφονται στο έγγραφο.

γ) η πρόσβαση του πρόσφυγα και του δικαιούχου επικουρικής προστασίας στην αγορά εργασίας μπορεί να περιοριστεί για μια δεδομένη περίοδο, όταν η κατάσταση της αγοράς εργασίας και οι εξελίξεις στον εργασιακό βίο καθώς και οι τομεακές και οικονομικές συνθήκες σχετικά με την απασχόληση απαιτούν, στη γεωργία, βιομηχανία ή, τομείς υπηρεσιών ή ένα συγκεκριμένο επάγγελμα, επιχειρηματικό τομέα ή διοικητικές και γεωγραφικές περιοχές. Ωστόσο, αυτοί οι περιορισμοί δεν ισχύουν για τους πρόσφυγες και τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας που διαμένουν στην Τουρκία για τρία χρόνια. είναι παντρεμένοι με Τούρκους πολίτες· ή, να έχουν παιδιά με τουρκική υπηκοότητα.

ε) Οι αρχές και οι διαδικασίες που διέπουν την απασχόληση των αιτούντων ή των δικαιούχων διεθνούς προστασίας καθορίζονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης σε συνεννόηση με το Υπουργείο.

(5) Εκτός από αυτά που εμπίπτουν στα άρθρα 72 και 79, σε αιτούντα που θα διαπιστωθεί ότι έχει ανάγκη μπορεί να χορηγηθεί επίδομα με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Οικονομικών, σύμφωνα με τις αρχές και τις διαδικασίες που θα καθοριστούν από την Υπουργείο.»

- *Άρθρο 91* « (1) Προσωρινή προστασία μπορεί να παρέχεται σε αλλοδαπούς που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα που έφυγαν και έφτασαν ή διέσχισαν τα σύνορα της Τουρκίας σε κατάσταση μαζικής εισροής αναζητώντας άμεση και προσωρινή προστασία.

(2) Οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την υποδοχή τέτοιων αλλοδαπών στην Τουρκία, η παραμονή τους στην Τουρκία και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του· η έξοδός τους από την Τουρκία· τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψη μαζικών εισροών· η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ εθνικών και διεθνών ιδρυμάτων και οργανισμών· ο καθορισμός των καθηκόντων και η εξουσιοδότηση των κεντρικών και επαρχιακών οργάνων και οργανισμών ορίζονται σε Οδηγία που θα εκδοθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο.»

- *Άρθρο 103* «Η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Μετανάστευσης έχει συσταθεί υπό το Υπουργείο Εσωτερικών για την εφαρμογή μεταναστευτικών πολιτικών και στρατηγικών, τη διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των σχετικών φορέων και οργανισμών και την εκτέλεση λειτουργιών και δράσεων που σχετίζονται με την είσοδο, παραμονή και έξοδο από αλλοδαπών στην Τουρκία καθώς και την

απομάκρυνσή τους, τη διεθνή προστασία, την προσωρινή προστασία και την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.»

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

	σελ.
Πίνακας 1	15
Πίνακας 2	16
Πίνακας 3	17
Πίνακας 4	17
Πίνακας 5	18
Πίνακας 6	42
Πίνακας 7	43
Πίνακας 8	44
Πίνακας 9	45
Πίνακας 10	45
Πίνακας 11	46
Πίνακας 12	47

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευγενίου, Μ. Ε. (2018), “Παράτυποι Μετανάστες και κοινωνική ενσωμάτωση. Ο ρόλος των κέντρων υποδοχής στην πορεία για την ένταξη στην ελληνική κοινωνία”, Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών Επιστημών
- Κανάρης Γ. (2017), “Προσφυγική κρίση και ενσωμάτωση: Τα επόμενα βήματα”, διαθέσιμο στο: <https://www.ahaber.com.tr/yasam/2022/06/02/gaziantep-te-70-yasindaki-suriyeli-kadina-tekme-atan-supheliden-akilalmaz-savunma-leyla-muhammedin-saglik-durumu-nasil> [ημερομηνία ανάκτησης: 13.02.2023]
- Açıkgoz M. & Biehl K. (2020), “Final Report: Migration and Asylum Sub-Sector Review and Gaps Assessment to Help Define Priorities of Future IPA III Programming in Turkey”, E.U’S IPA Programme for Turkey
- AHaber (2022), “Gaziantep’te 70 yaşındaki Suriyeli kadına tekme atan şüpheliden akılalmaz savunma! Leyla Muhammed’in sağlık durumu nasıl?”, διαθέσιμο στο: <https://www.ahaber.com.tr/yasam/2022/06/02/gaziantep-te-70-yasindaki-suriyeli-kadina-tekme-atan-supheliden-akilalmaz-savunma-leyla-muhammedin-saglik-durumu-nasil> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Al-monitor (2022), “Syrian refugees recount harassment, abuse in Turkey”, <https://www.al-monitor.com/originals/2022/06/syrian-refugees-recount-harassment-abuse-turkey> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Arab news (2022), “Turkey says it has no preconditions for dialogue with Syria”, διαθέσιμο στο: <https://www.arabnews.com/node/2148396/middle-east> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- Artigercek (2022), “Taksim’de Suriyeli mülteci bıçaklanarak öldürüldü, olay yeri inceleme yapılmadan bölge temizlendi”, διαθέσιμο στο: <https://artigercek.com/guncel/taksim-de-suriyeli-multeci-bicaklanarak-olduruldu-olay-yeri-inceleme-yapilmadan-214962h> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Askew J. (2022), “Soaring inflation and a collapsing currency: Why is Turkey's economy in such a mess?”, διαθέσιμο στο: <https://www.euronews.com/2022/11/09/everything-is-overheating-why-is-turkeys-economy-in-such-a-mess> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]

- Asylum Information Database (2021), “Country Report: Türkiye”, διαθέσιμο στο https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/07/AIDA-R_2021update.pdf [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Aydin M., “Quantitative Research Report: Turkey Trends 2021”, İstanbul, Kadir Has University Turkey Studies Group, Akademetre and Global Academy.
- Benlisoy Z., Açıkgöz M. & Biehl K. (2022), “Turkey's “harmonization” journey - Paradoxes of national versus local imaginaries and policies of integration”, διαθέσιμο στο: <https://whole-comm.eu/blogs/turkeys-harmonization-journey/> [ημερομηνία ανάκτησης:24.11.2022]
- Çetin Ö. (2022), “Türkiye’de bulunan 781 mahalle yabancılara kapandı”, διαθέσιμο στο <https://www.sabah.com.tr/gundem/2022/02/24/turkiyede-bulunan-781-mahalle-yabancilara-kapandi> [ημερομηνία ανάκτησης:02.12.2022]
- Çetinoğlu-Harunoğlu N. (2019), “A Turkish perspective on the ethics of ‘safe zone’: the evolution of the concept in Turkish–American relations from Iraq (1991–2003) to Syria (2012–2016)”, *Journal of Transatlantic Studies*, 17, pp 427–462
- Cumhuriyet (2020), “Tacize uğrayan kadını koruyan 17 yaşındaki Hamza dövülerek öldürüldü!” διαθέσιμο στο: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/tacize-ugrayan-kadini-koruyan-17-yasindaki-hamza-dovulerek-olduruldu-1752123> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Danış D. & Dikmen H. (2022), “Migrant and Refugee Integration in Turkey: Definition, Policies and Challenges”, *CeSPI*, n. 15 January, pp 1-15 διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/68067816/Migrant_and_Refugee_Integration_in_Turkey_Definition_Policies_and_Challenges [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- DuvaR.english (2021), “Hundreds attack Syrians' homes, businesses in Ankara”, διαθέσιμο στο: <https://www.duvarenglish.com/hundreds-attack-syrians-homes-businesses-in-ankara-video-58462> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Eminoğlu N. (2022), “Social Cohesion in Turkey: A Process Stuck Between Policies, Discourses and Perceptions”, *CeSPI*, Brief n. 49/September 2022, pp 1-6 διαθέσιμο στο: <https://www.cespi.it/it/ricerche/osservatori/osservatorio-turchia/focus/social-cohesion-turkey-process-stuck-between> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Erdoğan M. (2021), “Syrian Barometer-2020 – Framework of life in harmony with Syrians”, Ankara: Eğiten Book Publishing
- Erdoğan M. (2022), “Syrian Barometer-2021 – Framework of life in harmony with Syrians”, Ankara: Eğiten Book Publishing

- Erdoğan M., Şener B. and Ağca M. (2021), “Urban Refugees of Marmara: Process Management of Municipalities”, Istanbul: Marmara Municipalities Union Publications
- European Border and Coast Guard Agency – FRONTEX (2022), “Migratory Map”, διαθέσιμο στο: [frontexhttps://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/](https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/) [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- European Commission (2020), “Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027”, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/ec-reveals-its-new-eu-action-plan-integration-and-inclusion-2021-2027_en [ημερομηνία ανάκτησης:12.12.2022]
- European Union Agency for Asylum (2022), “Latest Asylum Trends”, διαθέσιμο στο <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-asylum#syria> [ημερομηνία ανάκτησης:23.12.2022]
- Guldogan D. (2022), “530,000 people voluntarily returned to safe zones in Syria: Turkish president”, διαθέσιμο στο: <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/530-000-people-voluntarily-returned-to-safe-zones-in-syria-turkish-president/2723531> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- Gündoğan B. (2022), “Bakan Soylu: 1 Temmuz itibarıyla mahallelerde ikamet edebilecek yabancı oranı yüzde 20'ye düşürülecek”, διαθέσιμο στο <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-soylu-1-temmuz-itibariyla-mahallelerde-ikamet-edebilecek-yabanci-orani-yuzde-20ye-dusurulecek/2611142#:~:text='Daha%20fazla%20burada%20bir%20yabanc%C4%B1,hem%20ikamet%20iznine%20kapat%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F%20oldu.> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Human Rights Watch (2022), “Turkey: Hundreds of Refugees Deported to Syria”, διαθέσιμο στο: <https://www.hrw.org/news/2022/10/24/turkey-hundreds-refugees-deported-syria> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- İcduygu A. & Şimşek D. (2016), “Syrian refugees in Turkey: Towards Integration Policies”, *Turkish Policy Quarterly*, Fall 2016, pp 59-69 διαθέσιμο στο: <http://turkishpolicy.com/article/828/syrian-refugees-in-turkey-towards-integration-policies> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- Jordan A., Akil S. & Shaar K. (2022), “Data shows nowhere in Syria is safe for return”, Middle East Institute, διαθέσιμο στο: <https://www.mei.edu/publications/data-shows-nowhere-syria-safe-return> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]

- Karadsheh J. & Kourdi E. (2022), “Syrians in Turkey fear the worst as Erdogan changes tune on Assad”, διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2022/08/29/middleeast/syrian-refugees-turkey-assad-mime-intl/index.html> [ημερομηνία ανάκτησης:21.12.2022]
- Kirişci K. (2007), “Turkey: A Country of Transition from Emigration to Immigration”, *Mediterranean Politics*, 12:1, pp. 91-97
- Kirişci K. (2014), “Syrian Refugees and Turkey’s Challenges: Going beyond Hospitality”, διαθέσιμο στο <https://www.brookings.edu/research/syrian-refugees-and-turkeys-challengesgoing-beyond-hospitality/> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Kucukgocmen A. (2022), “ Around 800 Syrians return from Turkey weekly, U.N. refugee agency official says”, διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/world/middle-east/around-800-syrians-return-turkey-weekly-un-refugee-agency-official-2022-06-21/> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- Makovsky A. (2019), “Turkey’s Refugee Dilemma - Tiptoeing Toward Integration”, Center for American Progress διαθέσιμο στο: <https://www.americanprogress.org/article/turkeys-refugee-dilemma/> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- McAdam J. (2017), “The Enduring Relevance of the 1951 Refugee Convention”, *International Journal of Refugee Law*, vol 29. pp1-9
- Migration Data Portal (2020), “Migrant integration”, διαθέσιμο στο: <https://www.migrationdataportal.org/themes/migrant-integration> [ημερομηνία ανάκτησης:16.12.2022]
- Nashed M. (2022), “In Türkiye, Syrians and Afghans live in fear ahead of 2023 elections”, διαθέσιμο στο: <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2022/10/27/Syrian-refugees-Turkey-elections-Afghans-deportation> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Presidency of Migration Management (PMM), “Mass Influxes”, διαθέσιμο στο <https://en.goc.gov.tr/mass-influxes> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Presidency of Migration Management (PMM), “Organisation Chart”, διαθέσιμο στο <https://en.goc.gov.tr/organisation-chart> [ημερομηνία ανάκτησης:01.12.2022]
- Regional, Refugee and Resilience Plan (2022), “Türkiye Country Chapter 2021-2022”, διαθέσιμο στο: <https://reliefweb.int/report/turkey/turkey-3rp-country-chapter-2021-22-updated-2022-entr> [ημερομηνία ανάκτησης:13.12.2022]

- Rottmann S. (2020), “Integration Policies, Practices and Experiences-Turkey Country Report”, RESPOND - Multilevel Governance of Mass Migration in Europe and Beyond Project (#770564, Horizon2020) Working Paper Series
- Sabah (2022), “İrkçi söylemler ile kapiya dayanan şahıslar Bağcılar'da Suriyeli Sherifi El Ahmed'i öldürdü!”, διαθέσιμο στο: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2022/06/07/irkci-soylemler-ile-kapiya-dayanan-sahislar-bagcilarda-suriyeli-sherifi-el-ahmedi-oldurdu> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- T.C. Ministry of Labor and Social Security (2021) “Work Permits of Foreigners”, διαθέσιμο στο <https://www.csgeb.gov.tr/media/90062/yabanciizin2021.pdf> [ημερομηνία ανάκτησης:13.12.2022]
- T.C. Ministry of Labor and Social Security (2020) “Work Permits of Foreigners”, διαθέσιμο στο <https://www.csgeb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf> [ημερομηνία ανάκτησης:13.12.2022]
- T.C. Ministry of Labor and Social Security (2019) “Work Permits of Foreigners”, διαθέσιμο στο <https://www.csgeb.gov.tr/media/63117/yabanciizin2019.pdf> [ημερομηνία ανάκτησης:13.12.2022]
- T.C. Ministry of Labor and Social Security (2022), “ Συχνές Ερωτήσεις – Ποία είναι η διάρκεια της άδειας εργασίας», διαθέσιμο στο <https://www.csgeb.gov.tr/uigm/sikca-sorulan-sorular/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20uzun%20d%C3%B6nem%20ikamet,her%20be%C5%9F%20y%C4%B1n%C4%B1n%20sonunda%20yenilenir> ημερομηνία ανάκτησης:13.12.2022]
- The House of Commons Library (2022), “The Syrian civil war: Timeline and statistics”, Research Briefing Number 9381
- The New Arab (2022), “Who am I? I'm a human being!': The violent rise of anti-Syrian racism in Turkey”, διαθέσιμο στο: <https://www.newarab.com/analysis/violent-rise-anti-syrian-racism-turkey> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- The World Bank, “The World Bank in Syrian Arab Republic”, διαθέσιμο στο <https://www.worldbank.org/en/country/syria/overview#1> [ημερομηνία ανάκτησης:01.12.2022]
- The World Bank, “Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above) - Turkiye”, διαθέσιμο στο

<https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?end=2019&locations=TR&start=1975&view=chart> [ημερομηνία ανάκτησης:01.12.2022]

- Togral B. (2016), “Syrian refugees in Turkey: from “guests” to “enemies”, *New Perspectives on Turkey*, vol 54, pp 55–75.
- Toksabay E. and Hayatsever H. (2022), “Turkey seeks a trilateral mechanism with Russia, Syria –Erdogan”, διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/world/turkey-seeks-trilateral-mechanism-with-russia-syria-erdogan-2022-12-15> [ημερομηνία ανάκτησης: 21.12.2022]
- United Nations General Assembly (1951), *Convention Relating to the Status of Refugees*, Treaty Series, vol. 189, p. 137
- United Nations General Assembly (1967), *Protocol Relating to the Status of Refugees*, Treaty Series, vol. 606, p. 267
- United Nations High Commissioner for Refugees (2011), “The 1951 Convention relating the Status of Refugees and its 1967 Protocol”, Switzerland: UNHCR, διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/4ec4a7f02.html> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2013), “A new beginning – Refugee Integration in Europe”, διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/protection/operations/52403d389/new-beginning-refugee-integration-europe.html> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2014), “Integration of Refugees, A Discussion Paper”, διαθέσιμο στο: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/integration_discussion_paper_July_2014_EN.pdf [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2015), “States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol” , διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b73b0d63.pdf> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2022), “Syria Refugee Crisis Explained”, διαθέσιμο στο: <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/#When%20did%20the%20Syrian%20refugee%20crisis%20begin> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2022), “Operational Data Portal- Refugee Situation”, διαθέσιμο στο:

https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.90220122.1703969716.1668153301-1176186764.1667296983 [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]

- United Nations High Commissioner for Refugees, “The 1951 Refugee Convention”, διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (2022), “Turkiye Fact Sheet – September 2022”, διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/11/Turkiye-factsheet-September-2022.pdf> [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Ülker E. (2008), “Assimilation of the Muslim communities in the first decade of the Turkish Republic (1923-1934)”, *European Journal of Turkish Studies*, pp 1-25, διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/30453688_Assimilation_of_the_Muslim_communities_in_the_first_decade_of_the_Turkish_Republic_1923-1934 [ημερομηνία ανάκτησης:18.11.2022]
- Tahiroğlu M. (2022), “Snapshot – Immigration Politics: Refugees in Turkey and the 2023 Elections”, διαθέσιμο στο: <https://pomed.org/snapshot-immigration-politics-refugees-in-turkey-and-the-2023-elections/#note27> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]
- Washingtonpost (2022), “With nationalism rising, Turkey turns against refugees it once welcomed”, διαθέσιμο στο: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/08/21/turkey-immigrants-economy-erdogan/> [ημερομηνία ανάκτησης: 23.12.2022]